

Drept procesual civil

Actele de procedură. Termenele procedurale. Participarea părților în procesul civil. Activitatea grefierului înainte, în timpul și ulterior ședinței de judecată

(suport de curs elaborat conform tematicii stabilite în cadrul programului de formare a grefierilor pentru anul 2011, care cuprinde și modificările intervenite prin Legea nr.202/2010)

Considerații preliminare

Se impune ca o realitate de necontestat că rolul grefierului în activitatea de judecată este unul considerabil. În același timp, este neîndoiește că exercitarea în bune condiții a atribuțiilor ce-i revin nu se poate realiza în afara unei formări profesionale, ce implică o pregătire teoretică și practică.

Acestui deziderat încearcă să-i răspundă și prezentul material întocmit în vederea derulării activității de formare în materia procedurii civile a grefierilor recrutați prin concurs de ocupare în mod direct a posturilor.

Așa cum rezultă din însuși titlul materialului de față, urmează ca într-o primă parte să ne ocupăm de problematica actelor de procedură (1). Apoi, în cea de-a doua parte, vom prezenta instituția termenelor procedurale (2), pentru ca, în cea de-a treia parte, să analizăm aspecte legate de participarea părților în procesul civil (3). Ultima parte își propune să prezinte, din perspectiva dispozițiilor Codului de procedură civilă dar și a Regulamentului de ordine interioară al instanțelor judecătorești¹, activitatea grefierului înaintea, în timpul și ulterior ședinței de judecată (4).

1. Actele de procedură

1.1 Noțiunea de act de procedură

Actul de procedură a fost definit în doctrină² ca fiind orice act – înțeles în sens de operațiune juridică cât și de înscris care constată o atare operațiune - făcut pentru declanșarea și derularea procesului civil. El poate să fie întocmit de către instanță, părți și ceilalți participanți la proces.

Nu ne propunem o abordare generală a problematicii actelor de procedură, ci una punctuală, ce presupune o prezentare a unora din aceste acte. Astfel, în continuare, vom supune atenției următoarele acte procedurale: cererea de chemare în judecată (1.2), întâmpinarea (1.3), cererea reconvențională (1.4), citarea și comunicarea actelor de procedură (1.5) precum și încheierea de ședință (1.6).

1.2. Cererea de chemare în judecată

A) Definiție

Ea este acel act de procedură prin care partea interesată sesizează instanța de judecată pentru a invoca aplicarea legii la un caz determinat, punând în mișcare acțiunea civilă³. Prin intermediul ei, reclamantul

---

¹ Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești a fost aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 387/2005, publicat în M.Of. nr. 958 din 28/10/2005, cunoscând ulterior modificări succesive. *Brevitatis causa*, în continuare vom folosi termenul de „Regulament”.

² A se vedea M. Tăbărcă, **Drept procesual civil**, vol. I, ed. a II-a, Edit. Universul juridic, București, 2008, p. 334.

³ A se vedea: V. M. Ciobanu, **Tratat teoretic și practic de procedură civilă**, vol. II, Edit. Național, București, 1997, p. 24; M. Tăbărcă, **op.cit.**, p. 379

formulează pretențiile pe care le are față de pârât și solicită concursul instanței pentru satisfacerea lor⁴.

B) Terminologie

Pentru desemnarea cererii de chemare în judecată (denumire atribuită chiar de către legiuitor) în doctrină se mai utilizează formulări precum „cerere inițială” sau „cerere introductivă de instanță” pentru că prin intermediul ei se inițiază judecata.

C) Cuprinsul cererii de chemare în judecată

Ca orice cerere adresată instanțelor judecătorești, cererea de chemare în judecată trebuie formulată cu respectarea exigențelor art. 82 alin. 1 C.pr.civ., ceea ce înseamnă că ea „trebuie să fie făcută în scris și să cuprindă arătarea instanței, numele și prenumele, domiciliul sau reședința părților ori, după caz, denumirea și sediul lor, numele și prenumele, domiciliul sau reședința reprezentanților lor, dacă este cazul, obiectul cererii și semnătura”. De asemenea, potrivit tezei a doua a aceluiași articol, cererea va cuprinde, dacă este cazul, și „datele de identificare a mijloacelor de comunicare utilizate de părți, precum numărul de telefon, numărul de fax, adresa de poștă electronică sau altele asemenea”⁵.

Regăsirea acestor ultime elemente în conținutul oricărei cereri adresate instanței trebuie înțeleasă în corelație cu nou introdusul art. 132¹ C.pr.civ., care, prin alin. 2, îndreptățește instanța să dispună „ca încunoștințarea părților să se facă și telefonic, telegrafic, prin fax, poștă electronică sau prin orice alt mijloc de comunicare ce asigură, după caz, transmiterea textului actului supus comunicării ori înștiințarea pentru prezentarea la termen, precum și confirmarea primirii actului, respectiv a înștiințării, dacă părțile au indicat instanței datele corespunzătoare în acest scop. Dacă încunoștințarea s-a făcut telefonic, grefierul va întocmi un referat în care va arăta modalitatea de încunoștințare și obiectul acesteia.”

În conformitate cu alin. 2 al art. 82 C.pr.civ., dacă „din orice motive, cererea nu poate fi semnată, judecătorul va stabili mai întâi identitatea părții și îi va citi acesteia conținutul cererii. Despre toate acestea judecătorul va face mențiune pe cerere.”

Pe lângă aceste reguli generale, valabile pentru orice cerere adresată instanței, cuprinsul cererii de chemare în judecată intră sub incidența art. 112 C.pr.civ., din conținutul căruia rezultă că ea trebuie să cuprindă mențiunile mai jos prezentate :

a) numele și prenumele, domiciliul sau reședința părților ori, pentru persoanele juridice, denumirea și sediul lor, precum și, după caz, numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice, codul fiscal și contul bancar. În mod expres, legiuitorul prevede că cererea de chemare în judecată cuprinde, după caz, mențiunile din art. 82 alin. 1 teza teza a II-a, respectiv datele de identificare a mijloacelor de

⁴ A se vedea I. Deleanu, **Tratat de procedură civilă**, vol. I, ed. 2, Edit. C.H.Beck, București, 2007, p. 320.

⁵ Textul avut în vedere este cel atribuit art. 82 alin. 1 C.pr.civ. prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor, publicată în M.Of. nr. 714 din 26/10/2010.

comunicare utilizate de părți, precum numărul de telefon, numărul de fax, adresa de poștă electronică sau altele asemenea. Pentru ipoteza în care reclamantul locuiește în străinătate va arăta domiciliul ales în România unde urmează să se facă toate comunicările privind procesul (art. 112 pct. 1 C.pr.civ.⁶).

Necesitatea acestor elemente se justifică cu forța evidenței: în absența numelui și prenumelui pentru persoana fizică sau a denumirii pentru persoana juridică nu s-ar putea stabili cadrul procesual, iar absența domiciliului pentru persoana fizică sau a sediului pentru persoana juridică ar împiedica îndeplinirea procedurii de citare cu părțile implicate. Solicitarea ca cererea de chemare în judecată să cuprindă numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice, codul fiscal și contul bancar are ca menire să ofere date suplimentare pentru identificarea persoanei juridice.

În legătură cu aceste elemente de conținut ale cererii de chemare în judecată se impun câteva mențiuni.

- Se impune precizarea că legiuitorul atribuie aceeași importanță domiciliului sau reședinței. Soluția este expresia ideii că, din punct de vedere procedural, interesează locuința efectivă⁷, întrucât în acest loc urmează să se facă părții toate comunicările privind procesul, și nu domiciliul sau reședința în sensul atribuit acestora prin dispozițiile legale în vigoare⁸.

- În situația în care partea își alege un domiciliu pentru comunicarea actelor de procedură, ea trebuie să indice și persoana însărcinată cu primirea lor. În absența unei atari mențiuni, comunicarea actelor de procedură, inclusiv a citației, se va realiza la domiciliul părții, aspecte de rezultă din conținutul art. 93 C.pr.civ.

Apreciem că, în caz de alegere de domiciliu sau sediu, reclamantul nu este exonerat de obligația de a indica și domiciliul sau sediul său real. Astfel, în mod expres, art. 93 C.pr.civ. prevede că, în situația alegerii de domiciliu, dacă partea nu indică și persoana însărcinată cu primirea actelor de procedură, ea urmează să fie citată la domiciliul real. Corelarea acestui text cu art. 112 pct. 1 C.pr.civ., care instituie în sarcina reclamantului îndatorirea de a indica domiciliul sau reședința sa, conturează ideea că, și în situația alegerii de domiciliu, reclamantul are obligația de a menționa și domiciliul său real, ce apare ca remedi procedural pentru ipoteza în care opțiunea reclamantului de a indica un domiciliu ales nu este valabilă.

- Citarea prin publicitate se va dispune cu respectarea art. 95 C.pr.civ., respectiv numai atunci când reclamantul dovedește că a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a afla domiciliul pârâtului. O asemenea probă presupune și efectuarea unei adrese către instituțiile publice care ar putea deține informații⁹ asupra domiciliului actual al pârâtului¹⁰. Pe cale de consecință, dacă

⁶ Textul avut în vedere este cel atribuit art. 112 pct. 1 C.pr.civ prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor.

⁷ A se vedea V. M. Ciobanu, **op. cit.**, p. 25-26.

⁸ A se vedea M. Tăbărcă, **op. cit.**, p. 380.

⁹ S-a menționat în acest sens că reclamantul trebuie să probeze că a recurs la întocmirea unei cereri adresate către serviciul de evidență a populației (a se vedea M. Tăbărcă, **op. cit.**, p. 382).

¹⁰ Este de menționat în acest context că prin art. 86² alin. 1, text introdus prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor, s-a recunoscut instanțelor dreptul de acces direct la bazele electronice de date sau la alte sisteme de

reclamantul nu a indicat în cuprinsul cererii de chemare în judecată domiciliul pârâtului, invocând că nu îl cunoaște, și nici nu a făcut proba demersurilor în vederea aflării lui, nu se va dispune citarea pârâtului prin publicitate (nici chiar la ușa instanței) până la primul termen de judecată.

De asemenea, dacă, deși instanța i-a pus în vedere reclamantului să facă dovada demersurilor efectuate, însă el nu înțelege să aducă la îndeplinire dispoziția instanței, se va dispune suspendarea cauzei în temeiul art.155¹ C.pr.civ. .

Citarea prin publicitate se realizează întotdeauna prin afișarea citației la ușa instanței. Dacă președintele consideră necesar, citația se publică și în Monitorul Oficial sau într-un ziar mai răspândit, așa cum prevede art. 95 alin. 2 C.pr.civ. .

Afișarea, precum și publicarea citației în Monitorul Oficial sau într-un ziar mai răspândit se face cu cel puțin 15 zile înainte de data fixată pentru judecată. În cazurile urgente, președintele completului de judecată va putea reduce acest termen la 5 zile (art. 95 alin. 3 C.pr.civ.).

Este de precizat că în conformitate cu art. 722 C.pr.civ. îndeplinirea actelor de procedură și comunicarea lor se fac în mod gratuit. Cheltuielile necesare pentru îndeplinirea actelor de procedură și comunicarea lor, prin poștă sau alte mijloace, ocazionate de desfășurarea procesului, se acoperă din fondurile repartizate anume în acest scop de la bugetul statului.

- Dacă din cuprinsul cererii de chemare în judecată lipsește chiar domiciliul reclamantului, se va dispune suspendarea cauzei în temeiul art.155¹ C.pr.civ. .

- Dacă reclamantul a indicat în cuprinsul cererii de chemare în judecată atât domiciliul său cât și cel al pârâtului, însă procesul-verbal de îndeplinire a procedurii de citare este remis instanței cu mențiunea că reclamantul sau pârâtul nu mai locuiește la adresa indicată, întrucât s-ar fi mutat, se va proceda după cum vom arăta în continuare.

Dacă o atare situație privește primul termen de judecată, soluțiile sunt diferite, după cum este vorba de persoana reclamantului sau de cea a pârâtului. Astfel, în cazul reclamantului instanța va face aplicarea art. 98 C.pr.civ. și, constatând că el și-a schimbat domiciliul fără să aducă la cunoștința instanței această împrejurare, va considera procedura de citare ca îndeplinită și va continua să îl citeze la adresa inițial indicată. Dacă în cauză este persoana pârâtului, instanța va reține că procedura de citare este neîndeplinită și va pune în vedere reclamantului să indice adresa corectă sub sancțiunea suspendării. Dacă reclamantul pretinde și dovedește că nu este în măsură să afle adresa pârâtului și solicită citarea prin publicitate, se va face aplicarea art. 95 C.pr.civ. deja menționat.

---

informare deținute de autorități și instituții publice în scopul obținerii datelor și informațiilor necesare realizării procedurii de comunicare a citațiilor, a altor acte de procedură, precum și în scopul îndeplinirii oricărei atribuții proprii activității de judecată. Potrivit alin. 2, autoritățile și instituțiile prevăzute la alin. 1 au obligația de a lua măsurile necesare în vederea asigurării accesului direct al instanțelor la bazele electronice de date și sistemele de informare la care face referire același alineat.

Odată cu implementarea dreptului de acces direct la bazele electronice de date sau la alte sisteme de informare, instanțele vor putea culege în mod nemijlocit informațiile necesare citării prin publicitate a pârâtului.

Dacă incidentul analizat se produce la un moment ulterior primului termen de judecată, fie că este vorba de reclamant, fie că este vorba de pârât și, dacă schimbarea domiciliului nu a fost anunțată instanței, urmează ca procedura de citare să fie considerată ca legal îndeplinită în condițiile art. 98 C.pr.civ, urmând ca reclamantul sau pârâtul, după caz, să fie citat în continuare la vechea adresă.

- Dacă reclamantul locuiește în străinătate, el este obligat să indice un domiciliu în România unde să i se comunice actele de procedură, ceea ce rezultă din teza finală a pct. 1 al art. 112 C.pr.civ. Nerespectarea acestei obligații atrage suspendarea cauzei în conformitate cu art.155¹ C.pr.civ.¹¹ Este de observat că în cauză nu se aplică art. 114¹ alin. 4 C.pr. civ., text normativ aplicabil numai pârâtului. Mai exact, într-o atare situație nu se va dispune citarea reclamantului la adresa din străinătate cu mențiunea de a-și alege domiciliul în România. S-ar mai impune o precizare: alegerea domiciliului în România trebuie realizată cu respectarea art. 93 C.pr.civ., ceea ce implică și indicarea persoanei însărcinate cu primirea actelor de procedură, soluție impusă de o necesară corelare a textelor procedurale¹².

b) numele și calitatea celui care reprezintă partea în proces, iar în cazul reprezentării prin avocat, numele acestuia și sediul profesional. În plus, dacă este cazul, vor fi indicate și datele la care face referire teza a II-a a art. 82 C.pr.civ., respectiv datele de identificare a mijloacelor de comunicare utilizate de reprezentant, precum numărul de telefon, numărul de fax, adresa de poștă electronică sau altele asemenea (art. 112 pct. 2 C.pr.civ.¹³).

Prezența acestui element este necesară atunci când acțiunea este formulată de o altă persoană decât titularul dreptului subiectiv¹⁴.

Omisiunea legiuitorului de a menționa și necesitatea indicării prenumelui reprezentantului nu poate fi pusă decât pe seama unei necorelări a art. 112 alin.1 pct. 2 C.pr.civ cu art. 82 alin. 1 C.pr.civ., care, în noua formulare conferită prin Legea nr. 202/2010, prevede cu titlu general că orice cerere adresată instanței (deci inclusiv o cerere de chemare în judecată – s.n., S.I.V.) trebuie să cuprindă și indicarea numelui și prenumelui reprezentantului.

Dovada calității de reprezentant se face în condițiile art. 83 C.pr.civ., respectiv prin procura în original (care trebuie să îmbrace forma unui înscris sub semnătură legalizată, conform art. 68 alin. 1 C.pr.civ.) sau în copie legalizată. Dacă mandatul este dat unui avocat, el însuși va certifica copia de pe procura sa. Reprezentantul legal va depune copia legalizată de pe înscrisul doveditor al calității sale (cum ar fi certificatul de naștere al copilului minor prin care părintele face dovada calității sale). Trebuie precizat că, în conformitate cu art. 68 alin. 2 C.pr.civ., dreptul de reprezentare mai poate fi dat și prin declarație verbală, făcută în instanță și trecută în încheierea de ședință.

c) obiectul cererii și valoarea lui după prețuirea reclamantului, atunci când aceasta este cu putință. Pentru identificarea bunurilor imobile se va

¹¹ A se vedea în acest sens M. Tăbărcă, **op.cit.**, p. 382.

¹² Idem.

¹³ Textul avut în vedere este cel atribuit art. 112 pct. 2 C.pr.civ prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor.

¹⁴ A se vedea I. Leș, **Codul de procedură civilă. Comentariu pe articole**, ed. a II-a, Edit. All Beck, București, 2005, p. 357.

arăta comuna și județul, strada și numărul, iar, în lipsă, vecinătățile, etajul și apartamentul sau, când imobilul este înscris în cartea funciară, numărul de carte funciară și numărul topografic (art. 112 pct. 3 C.pr.civ.).

Obiectul cererii desemnează pretenția concretă¹⁵, ceea ce se solicită de către reclamant prin actul de investire al instanței¹⁶.

Importanța stabilirii cu exactitate a obiectului cererii este dată de următoarele:

- determină cuantumul taxei judiciare de timbru;
- instanța nu poate depăși limitele obiectului stabilit de reclamant;
- determină competența instanței;
- justifică admisibilitatea sau inadmisibilitatea unor probe.

d) arătarea motivelor de fapt și de drept pe care se întemeiază cererea (art. 112 pct. 4 C.pr.civ.).

Așa cum s-a spus, motivele de fapt desemnează împrejurările de fapt care susțin demersul judiciar al reclamantului¹⁷, în timp ce motivele de drept (exemplu: contractul de vânzare-cumpărare, faptul ilicit cauzator de prejudiciu etc.) reprezintă cauza juridică a cereri de chemare în judecată¹⁸.

e) arătarea dovezilor pe care se sprijină fiecare capăt de cerere (art. 112 pct. 5 C.pr.civ.).

Când dovada se face prin înscrisuri, se vor alătura la cerere atâtea copii câți părți sunt, plus câte o copie de pe fiecare înscris pentru instanță; copiile vor fi certificate de reclamant că sunt la fel cu originalul.

Dacă înscrisurile sunt scrise în limbă străină sau cu litere vechi, se vor depune traduceri sau copii cu litere latine, certificate de parte.

Când reclamantul voiește să-și dovedească cererea sau vreunul din capetele cererii sale prin interogatoriul părâtului va cere înfățișarea în persoană a acestuia.

Când se va cere dovada cu martori, se va arăta numele și locuința martorilor. Dacă este cazul, vor fi indicate și mențiunile regăsite în teza a II-a a art. 82 C.pr.civ., respectiv datele de identificare a mijloacelor de comunicare utilizate de martor, precum numărul de telefon, numărul de fax, adresa de poștă electronică sau altele asemenea¹⁹.

f) semnătura (art. 112 pct. 6 C.pr.civ.).

Deși nu rezultă în mod expres, semnătura trebuie să fie olografă²⁰ și așezată la sfârșitul cererii pentru a atesta asumarea conținutului de către autorul ei²¹.

D) Sancțiunea care intervine pentru lipsa unui element al cererii de chemare în judecată

În mod expres, legiuitorul prevede numai sancțiunea pentru omisiunea din cuprinsul cererii a numelui, a obiectului și a semnăturii. Sub acest aspect, art. 133 alin. 1 C.pr.civ. prevede că lipsa acestor elemente considerate

¹⁵ A se vedea M. Tăbărcă, *op.cit.*, p. 384.

¹⁶ A se vedea I. Leș, *op.cit.*, p. 357.

¹⁷ A se vedea M. Tăbărcă, *op.cit.*, p. 384.

¹⁸ *Idem*, p. 385.

¹⁹ Teza finală a art. 112 pct. 5 C.pr.civ este reprodusă în conținutul atribuit prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor.

²⁰ A se vedea M. Tăbărcă, *op.cit.*, p. 384.

²¹ G. Boroș, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, vol. I, Edit. All Beck, 2001, p. 306.

esențiale se sancționează cu nulitatea. Este vorba de o nulitate expresă, ceea ce înseamnă că pârâtul nu mai trebuie să facă dovada unei vătămări.

În privința semnăturii, art. 133 alin. 2 C.pr.civ. prevede că lipsa ei poate fi complinită în tot cursul judecării. Dacă pârâtul invocă lipsa de semnătură, reclamantul va trebui să semneze cel mai târziu la prima zi de înfățișare următoare, iar când este prezent în instanță, în chiar ședința în care a fost invocată nulitatea.

Nulitatea poate interveni și pentru omisiunea altor elemente ale cererii, însă numai în condițiile art. 105 alin. 2 C.pr.civ., respectiv sub rezerva dovedirii de către pârât a unei vătămări.

De asemenea, așa cum deja s-a arătat, lipsa unora dintre mențiunile prevăzute de art.112 C.pr.civ. poate fi sancționată și cu suspendarea cauzei.

E) Introducerea cererii de chemare în judecată, constituirea dosarului, măsuri pregătitoare ale ședinței

- Cererea de chemare în judecată se depune la instanță însoțită de un număr de copii egal cu cel al pârâților, ceea ce rezultă din art. 113 alin. 1 C.pr.civ. Ea va fi însoțită și de înscrisurile doveditoare, care, la rândul lor, vor fi depuse într-un număr de exemplare egal cu cel al pârâților, ceea ce rezultă din art. 112 pct. 5 și art.113 alin. 2 C.pr.civ. Atunci când mai mulți pârâți au un singur reprezentant sau dacă pârâtul are mai multe calități juridice (cum ar fi situația în care pârâtul participă la proces în nume propriu, dar și ca reprezentant al unui alt pârât), se comunică o singură copie de pe acțiune și de pe înscrisuri și se va înmâna o singură citație, conform art. 113 alin. 2 C.pr.civ.

- Cererea de chemare în judecată se depune la registratură, unde, după stabilirea obiectului cauzei (stabilirea obiectului cauzei se face, de regulă, de către un greșier cu studii superioare, sub coordonarea unui judecător), primește un număr în aplicația Ecris și dată certă (art. 93 din Regulament).

- În coordonatele art. 114 C.pr.civ. președintele instanței sau judecătorul care îl înlocuiește verifică dacă cererea întrunește cerințele prevăzute de lege; dacă reclamantul este prezent, acestuia i se pune în vedere să suplinească lipsurile cererii de îndată; în situația în care completarea nu este posibilă, cererea se înregistrează și i se va acorda reclamantului un termen scurt; în situația în care cererea a fost primită prin poștă, reclamantului i se vor comunica în scris lipsurile ei, cu mențiunea ca, până la termenul acordat, să facă completările sau modificările necesare; acordarea termenului se face, în toate cazurile, cu mențiunea că neîndeplinirea în acest termen a obligațiilor privind completarea sau modificarea cererii poate atrage suspendarea judecării; dacă obligațiile privind completarea sau modificarea cererii nu sunt îndeplinite în termenul stabilit, suspendarea judecării se pronunță prin încheiere potrivit dispozițiilor art. 339 C.pr.civ.²²

²² Din păcate, în practică, nu de puține ori, în vederea satisfacerii imperativului repartizării aleatorii a cauzei, remediarea neregularităților cererii de chemare în judecată se realizează în fața instanței investite cu soluționarea în fond a cauzei, ulterior stabilirii primului termen de judecată, și nu în cadrul unei proceduri necontencioase, situate temporal înainte de momentul primului termen, așa cum pretinde alin. 4 al art. 114 C.pr.civ.

- Dacă se constată că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru cererea de chemare în judecată, în vederea repartizării pe complete și a stabilirii primului termen de judecată, dosarele nou-formate vor fi transmise persoanei desemnate cu repartizarea aleatorie a cauzelor (soluție impusă de corelarea art. 114¹ C.pr.civ. cu art. 95 din Regulament).

- Totodată, dosarele se vor înregistra în registrul general de dosare (art. 83 alin. 1 pct. 1 din Regulament), opisul alfabetic (art. 83 alin. 1 pct. 2 din Regulament), registrul informativ (art. 83 alin. 1 pct. 3 din Regulament), registrul de termene al arhivei (art. 83 alin. 1 pct. 4 din Regulament).

- Dosarele repartizate pe complete în mod aleatoriu vor fi preluate de președintele sau de unul dintre judecătorii completului de judecată, care va lua măsurile necesare în scopul pregătirii judecării, astfel încât să se asigure soluționarea cu celeritate a cauzelor (art. 97 din Regulament).

- Citarea reclamantului pentru primul termen de judecată are loc numai atunci când el nu a luat termenul în cunoștință; luarea termenului în cunoștință se realizează numai dacă el sau reprezentantul său au semnat pentru a confirma cunoașterea termenului (art. 114¹ alin. 1 C.pr.civ., art. 153 alin. 1 C.pr.civ.).

- Citarea pârâtului se realizează cu o copie a cererii de chemare în judecată și a înscrisurilor însoțitoare cu mențiunea de a depune întâmpinare cel mai târziu cu 5 zile înainte de termenul de judecată (art. 114¹ alin. 2 C.pr.civ.); de asemenea, primul termen trebuie stabilit în așa fel încât, de la data primirii citației și până la primul termen de judecată, pârâtul să aibă la dispoziție cel puțin 15 zile pentru a-și pregăti apărarea, iar, în pricinile urgente, cel puțin 5 zile (art. 114¹ alin. 3 C.pr.civ.); dacă pârâtul locuiește în străinătate, președintele va putea fixa un termen mai îndelungat urmând ca prin citație pârâtul să fie informat că are obligația de a-și alege domiciliul în România, unde urmează să i se facă toate comunicările privind procesul; pentru situația în care pârâtul nu se conformează acestei obligații, comunicările se vor face prin scrisoare recomandată, recipisa de predare la poșta română a scrisorii, în cuprinsul căreia vor fi menționate actele ce se expediază, ținând loc de dovadă de îndeplinire a procedurii (art. 114¹ alin. 4 C.pr.civ.).

F) Timbrarea cererii de chemare în judecată

Regulile ce guvernează timbrarea cererii de chemare în judecată sunt guvernate, în principal, de Legea nr. 146/1997, privind taxele judiciare de timbru²³, Normele metodologice pentru aplicarea Legii nr. 146/1997²⁴ privind taxele judiciare de timbru și O.G. nr. 32/1995 privind timbrul judiciar²⁵.

Legea nr. 146/1997 stabilește două sisteme pentru determinarea taxei judiciare de timbru.

Primul sistem vizează situația în care cererea este evaluabilă în bani, când taxa se calculează proporțional și progresiv.

²³ Legea nr. 146/1997 a fost publicată în M.Of. nr. 173 din 29.07.2010, cunoscând ulterior modificări succesive.

²⁴ Normele metodologice au fost adoptate prin Ordinul nr. 760/C din 22 aprilie 1999, publicat în M.Of. nr. 380 din 10.08.1999. Brevitatis causa, în continuare vom utiliza sintagma "Norme metodologice".

²⁵ O.G. nr. 32/1995 a fost publicată în M.Of nr. 201 din 30.08.1995, cunoscând ulterior modificări succesive.

Al doilea sistem, care vizează situația cererilor și acțiunilor neevaluabile în bani, stabilește o sumă fixă în funcție de felul pricinii.

Taxele judiciare de timbru se plătesc anticipat (art. 20 alin. 1 din Legea 146/1997).

Instanțele judecătorești, cu totul excepțional, pentru motivele menționate în rezoluție, pot reține cereri sau acțiuni netimbrate sau insuficient timbrate, obligând partea să plătească taxele până la primul termen de judecată (așa cum rezultă din art. 35 alin. 2 din Normele metodologice).

Dacă taxa judiciară de timbru nu a fost plătită în cuantumul legal, în momentul înregistrării acțiunii sau cererii, ori dacă, în cursul procesului, apar elemente care determină o valoare mai mare, instanța va pune în vedere petentului să achite suma datorată până la primul termen de judecată. În cazul când se micșorează valoarea pretențiilor formulate în acțiune sau în cerere, după ce a fost înregistrată, taxa judiciară de timbru se percepe la valoarea inițială, fără a se ține seama de reducerea ulterioară (art. 20 alin. 2 din Legea nr. 146/1997).

Neîndeplinirea obligației de plată până la termenul stabilit se sancționează cu anularea acțiunii sau a cererii (art. 20 alin. 3 din Legea nr. 146/1997).

Există și scutiri de la plata taxei judiciare de timbru, care pot fi prevăzute expres de lege (cum sunt cele regăsite în art. 15-17² din Legea nr. 146/1997). De asemenea, persoana fizică poate beneficia de scutiri, reduceri, eşalonări sau amânări pentru plata taxelor judiciare de timbru, în condițiile O.U.G. nr. 51/2008²⁶ privind ajutorul public judiciar în materie civilă, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 193/2008 (art. 21 alin. 1 din Legea 146/1997). Cât privește persoana juridică, ea beneficiază în situațiile prevăzute de art. 21 alin. 2 din Legea nr. 146/1997, la cerere, de facilități sub formă de reduceri, eşalonări sau amânări pentru plata taxelor judiciare de timbru datorate pentru acțiuni și cereri introduse la instanțele judecătorești.

În privința timbrului judiciar datorat, este de reținut că cererile de chemare în judecată adresate instanțelor judecătorești se timbrează cu timbru judiciar în valoare de 0,30 lei, în cazul în care se solicită soluționarea în fond a cauzei și în valoare de 0,15 lei, când cererile au ca obiect exercitarea unei căi de atac (art. 3 alin. 1 din O.G. nr. 32/1995).

În cazul în care cererile prevăzute la alin. 1, indiferent dacă privesc fondul sau o cale de atac, au ca obiect o valoare mai mare de 100 lei, se aplică timbre judiciare de 1,50 lei, dacă valoarea este de peste 1.000 lei, se aplică timbre judiciare de 3 lei, iar dacă valoarea este de peste 10.000 lei, se aplică timbre judiciare de 5 lei (art. 3 alin. 2 din O.G. nr. 32/1995).

Cererilor adresate instanțelor judecătorești pentru eliberarea de copii certificate, investirea cu formulă executorie, transcrierea (intabularea) în registrele de publicitate a înstrăinărilor de imobile, înscrierea drepturilor de ipotecă, orice alte notări în registrele de publicitate, notificări și somații comunicate prin executorii judecătorești, precum și oricăror alte cereri care nu fac obiectul activității de judecată, dar sunt supuse taxei de timbru, potrivit legii, li se aplică timbre judiciare de 0,15 lei (art. 4 alin. 1 din O.G. nr. 32/1995).

---

²⁶ O.U.G. nr. 51/2008 a fost aprobată prin Legea nr. 193/2008, publicată în M.Of nr. 723 din 24.10.2008.

Cererile pentru care se datorează timbru judiciar nu vor fi primite și înregistrate dacă nu sunt timbrate corespunzător (art. 9 alin. 1 din O.G. nr. 32/1995).

În cazul nerespectării dispozițiilor O.G. nr. 32/1995 se va proceda conform prevederilor legale în vigoare referitoare la taxa de timbru (art. 9 alin. 2 din O.G. nr. 32/1995), adică cererea va fi anulată.

Este de menționat că, potrivit alin. 2 al art. 1 din OG nr. 32/1995, timbrul judiciar nu se aplică în cazurile în care nu se percepe taxa de timbru.

1.3. Întâmpinarea

A) Definiție

Ea este acel act de procedură prin care pârâtul răspunde la cererea de chemare în judecată, formulându-și propriile apărări față de pretențiile reclamantului²⁷.

B) Cuprins

Elementele sale de conținut sunt reglementate de art. 115 C.pr.civ.²⁸ Astfel, ea trebuie să cuprindă:

a) numele și prenumele, domiciliul sau reședința pârâtului ori, pentru persoanele juridice, denumirea și sediul lor, precum și, după caz, numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice, codul fiscal și contul bancar. În mod expres, legiuitorul prevede că întâmpinarea cuprinde, după caz, mențiunile din art. 82 alin. 1 teza a II-a, respectiv datele de identificare a mijloacelor de comunicare utilizate de către pârât, precum numărul de telefon, numărul de fax, adresa de poștă electronică sau altele asemenea. Rațiunea regăsirii acestor ultime elemente este aceeași, precum în cazul oricărei cereri adresate instanței, adică posibilitatea comunicării actelor de procedură către pârât prin intermediul acestor mijloace de comunicare, în coordonatele deja anunțatului art. 132¹ alin. 2 C.pr.civ.

b) excepțiile de procedură pe care pârâtul le ridică la cererea reclamantului;

c) răspunsul pârâtului la toate capetele de fapt și de drept ale cererii;

d) dovezile cu care pârâtul se apără împotriva fiecărui capăt de cerere; când va cere dovezile cu martori, acesta va arăta numele și locuința lor, dispozițiile art. 82 alin. 1 teza a II-a fiind aplicabile în mod corespunzător;

e) semnătura.

C) Depunerea întâmpinării

Depunerea întâmpinării este obligatorie, cu excepția cazurilor în care legea prevede altfel (art. 118 C.pr.civ.).

Întâmpinarea trebuie depusă cel mai târziu cu 5 zile înainte de termenul stabilit pentru judecată (art. 114¹ alin. 2 C.pr.civ.).

Sanctiunea încălcării acestui termen este decăderea pârâtului din dreptul de a mai propune probe (cu excepția cazurilor prevăzute de art. 138 pct. 2-4 C.pr.civ.) și de a mai invoca excepții de procedură relative prin care

²⁷ A se vedea V.M. Ciobanu, *op.cit.*, p. 54.

²⁸ Se are în vedere forma atribuită art. 115 C.pr.civ. prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor.

se invocă neregularității produse până la momentul la care trebuia formulată întâmpinarea (art. 103 C.pr.civ., art. 136 C.pr.civ., art. 108 alin. 3 C.pr.civ.).

La întâmpinare se vor alătura atâtea copii câți reclamânți sunt; de asemenea, ei i se vor alătura un număr de copii certificate (de către pârât) de pe înscrisurile pe care se sprijină, suficiente pentru a fi comunicate tuturor reclamantilor, plus un rând de copii pentru instanță (art. 116 alin. 1 C.pr.civ.).

Dacă mai mulți reclamânți au un singur reprezentant sau un reclamant stă în judecată în mai multe calități juridice, se va depune la dosar pentru aceste părți câte o singură copie, ceea ce rezultă din art. 116 alin.2 C.pr.civ.

1.4. Cererea reconvențională

A) Definiție

Este actul procedural prin care pârâtul formulează pretenții proprii împotriva reclamantului în legătură cu cererea principală (art. 119 alin.1 C.pr.civ.).

Nu orice pretenții pot fi formulate pe cale reconvențională, ci numai acelea care au o legătură cu cererea principală (ex: dacă pe cale principală se solicită obligarea pârâtului la plata unei sume de bani, pe cale reconvențională se poate solicita anularea sau rezoluțiunea titlului pe care se fundamentează cererea reclamantului, dar nu s-ar putea solicita obligarea reclamantului la grănițuirea unui teren limitrof cu cel al pârâtului).

B) Cuprinsul

Cererea reconvențională fiind o veritabilă acțiune, ea trebuie să îndeplinească toate cerințele prevăzute pentru întocmirea cererii de chemare în judecată (art. 119 alin. 2 C.pr.civ.).

C) Depunerea cererii reconvenționale

Cererea reconvențională se depune odată cu întâmpinarea sau, dacă aceasta nu este obligatorie, până cel mai târziu la prima zi de înfățișare (art. 119 alin.3 C.pr.civ.).

Cererea reconvențională depusă tardiv se va judeca separat, cu excepția situației când amândouă părțile consimt să se judece împreună (art. 135 C.pr.civ.).

D) Judecarea cererii reconvenționale

Cererea reconvențională se judecă odată cu cererea principală. Dacă numai cererea principală este în stare de a fi judecată, instanța o poate judeca deosebit (art. 120 C.pr.civ.).

1.5. Citarea și comunicarea actelor de procedură

A) Considerații introductive

Citarea și comunicarea actelor de procedură sunt reglementate de art. 85-100 C.pr.civ.

Citarea este actul procedural prin care participanții la judecată sunt înștiințați asupra existenței procesului, dar și asupra locului și termenului derulării lui²⁹.

Comunicarea este actul procedural prin care se aduce la cunoștința participanților la judecată un anumit act de procedură, indiferent dacă el aparține instanței sau părților³⁰.

B) Reguli generale

Potrivit art. 85 C.pr.civ., instanța nu poate hotărî asupra unei cereri decât după citarea sau înfățișarea părților, afară numai dacă legea nu dispune altfel. În același sens, potrivit art. 107 C.pr.civ., instanța este obligată să amâne judecarea pricinii ori de câte ori constată că partea care lipsește nu a fost citată cu respectarea cerințelor impuse de lege, sub sancțiunea nulității.

Interpretarea acestor dispoziții legale îndeamnă la câteva constatări.

Chiar dacă prezența părților în proces nu este necesară, citarea lor este obligatorie și numai cu titlu de excepție, în cazurile expres prevăzute de lege, judecata poate avea loc fără citarea părților. Asemenea excepții sunt cele prevăzute de articolele: 22 alin. 5 C.pr.civ.; 31 alin. 1 C.pr.civ.; 236 alin. 4 C.pr.civ.; 595 C.pr.civ. etc. .

Tot o excepție de la regula citării părților este și instituția termenului în cunoștință.

Sub acest aspect, art. 153 alin. 1 C.pr.civ.³¹ prevede că: „Partea care a depus cererea personal sau prin reprezentant legal sau convențional și a luat termenul în cunoștință, precum și partea care a fost prezentă la un termen de judecată, ea însăși sau printr-un reprezentant al ei, nu va fi citată în tot cursul judecării la acea instanță, prezumându-se că ea cunoaște termenele de judecată ulterioare. Aceste dispoziții îi sunt aplicabile și părții căreia, personal sau prin reprezentant legal sau convențional, i s-a înmănat, sub semnătură de primire, citația pentru un termen de judecată, considerându-se că, în acest caz, ea cunoaște și termenele de judecată ulterioare aceluia pentru care citația i-a fost înmănată”.

Cu privire la teza finală a art. 153 alin. 1 C.pr.civ., apreciem oportună o precizare. Funcționarul sau persoana însărcinată cu primirea corespondenței nu are calitatea de reprezentant legal sau convențional al părții citate. În consecință, dacă una din aceste persoane ar primi sub semnătură citația (lucru îngăduit prin art. 91 C.pr.civ.), nu s-ar putea considera că partea a dobândit termenul în cunoștință, în condițiile art. 153 C.pr.civ. teza finală.

Este de menționat și alin. 2 al art. 153 C.pr.civ. din conținutul căruia rezultă că partea nu mai este considerată că are termen în cunoștință și deci trebuie citată: în cazul redeschiderii judecării, după ce aceasta a fost suspendată; în cazul stabilirii unui termen pentru chemarea la interogatoriu; în cazul în care pricina se repune pe rol; în cazul militarilor în termen și al deținuților.

În conformitate cu alin. 3 al art. 153, termenul de judecată (fie că este vorba de un termen dat în cunoștință sau nu – s.n., S.I.V.) nu poate fi

²⁹ A se vedea M. Tăbărcă, *op.cit.*, p. 443.

³⁰ Ibidem.

³¹ Textul este reprodus așa cum a fost modificat prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor.

preschimbat decât pentru motive temeinice, din oficiu sau la cererea oricăreia dintre părți. Completul de judecată investit cu judecarea cauzei hotărăște în camera de consiliu, fără citarea părților. Părțile vor fi citate de îndată pentru noul termen fixat³².

C) Cuprinsul citației

Formularul de citație este compus din două părți: citația propriu-zisă și dovada de înmânare a citației sau procesul-verbal.

Citația propriu-zisă cuprinde, potrivit art. 88 C.pr.civ.:

1. numărul și data emiterii, precum și numărul dosarului;
2. indicarea anului, lunii, zilei și orei de înfățișare;
3. indicarea instanței și sediul acesteia;
4. numele, domiciliul și calitatea celui citat;
5. numele și domiciliul părții potrivnice, precum și felul pricinii;
- 5¹ mențiunea că, prin înmânarea citației, sub semnătură de primire, personal sau prin reprezentant legal sau convențional, pentru un termen de judecată, cel citat este prezumat că are în cunoștință și termenele de judecată ulterioare aceluia pentru care citația i-a fost înmănată³³;
- 5² alte mențiuni prevăzute de lege³⁴;
6. parafa șefului instanței și semnătura grefierului.

Mențiunile referitoare la indicarea anului, lunii, zilei și orei de înfățișare, indicarea instanței și sediului acesteia, numele, domiciliul și calitatea celui citat, parafa șefului instanței și semnătura grefierului sunt prevăzute sub sancțiunea nulității (art. 88 alin. 2 C.pr.civ.).

Cea de-a doua parte a formularului, ce reprezintă dovada de primire a citației sau procesul-verbal, este completată de către agentul însărcinat cu înmânarea actului de procedură. Ea cuprinde, potrivit art. 100 C.pr.civ., următoarele mențiuni:

1. anul, luna și ziua când a fost încheiat;
2. numele celui care l-a încheiat;
3. funcția acestuia;
4. numele, prenumele și domiciliul celui căruia i s-a făcut comunicarea, cu indicarea numărului etajului, apartamentului sau camerei, dacă persoana căreia i s-a făcut comunicarea locuiește într-o clădire cu mai multe etaje sau apartamente sau în hotel și dacă actul de procedură a fost înmănat la locuința sa ori a fost afișat pe ușa acestei locuințe;
5. arătarea instanței de la care pornește actul de procedură și identificarea acestuia, iar pentru citații și a termenului de înfățișare;
6. arătarea înscrisurilor comunicate;
7. numele și calitatea celui căruia i s-a făcut înmânarea sau a locului unde s-a făcut afișarea;
8. semnătura celui care a încheiat procesul-verbal.

---

³² Idem.

³³ Ibidem.

³⁴ Punctul 5² a fost introdus prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor. El reia conținutul punctului 5¹, în forma existentă înainte de modificarea sa prin Legea nr. 202/2010.

Dacă se refuză primirea sau cel care urmează să semneze nu poate să o facă, se va face mențiune despre aceasta în cuprinsul procesului-verbal.

Mențiunile referitoare la anul, luna și ziua când a fost încheiat, numele celui care l-a încheiat, numele, prenumele și domiciliul celui căruia i s-a făcut comunicarea, arătarea instanței de la care pornește actul de procedură și identificarea acestuia, iar pentru citații și a termenului de înfățișare, numele și calitatea celui căruia i s-a făcut înmânarea sau a locului unde s-a făcut afișarea, semnătura celui care a încheiat procesul-verbal sunt prevăzute sub sancțiunea nulității (art. 100 alin. 3 C.pr.civ.).

Procesul-verbal face dovada până la înscrierea în fals cu privire la cele constatate personal de agentul care l-a întocmit (art. 100 alin. 4 C.pr.civ.) .

Este de observat că art. 100 C.pr.civ. nu impune ca în privința persoanei juridice să fie aplicată și ștampila unității. Prin urmare, pentru valabilitatea procedurii de comunicare este suficient ca dovada de primire să poarte semnătura reprezentantului persoanei juridice sau a funcționarului însărcinat cu primirea corespondenței. În situația în care procedura se realizează prin afișare, procesul-verbal trebuie să cuprindă mențiunile la care face referire art. 92¹ C.pr.civ. (respectiv că s-a refuzat primirea sau lipsa oricărei persoane la sediul acestora).

D) Persoanele ce urmeaza a fi citate

Se citează părțile, inclusiv terții intervenienți, precum și martorii, experții, interpreții și alți participanți la procesul civil.

Există anumite reguli speciale de citare, stabilite de art. 87 C.pr.civ.:

- statul, comuna și celelalte persoane juridice de drept public se citează în persoana șefului autorității, la contenciosul sediului central al administrației respective, ori, în lipsă de contencios, la sediul administrației (ex: Statul, ca persoană juridică, se citează prin Ministerul Finanțelor);
- persoanele juridice de drept privat se citează prin reprezentanții lor, la sediul principal sau la cel al sucursalei ori al reprezentanței;
- asociațiile și societățile care nu au personalitate juridică se citează prin organele lor de conducere, la sediul administrației;
- cei supuși procedurii reorganizării judiciare și a falimentului sunt citați prin administratorul judiciar ori, după caz, lichidatorul judiciar;
- incapabilii se citează prin reprezentanții lor legali, iar, în caz de numire a unui curator, citarea se face prin acest curator;
- personalul misiunilor diplomatice și oficiile consulare ale României, cetățenii români trimiși ca funcționari la organizații internaționale, se citează prin Ministerul Afacerilor Externe.

Cetățenii români, alții decât cei prevăzuți în alineatul precedent, aflați în străinătate în interes de serviciu, prin organele centrale care i-au trimis sau în subordinea cărora se află cei care i-au trimis;

- în cazul în care prin tratate sau convenții internaționale la care este parte România sau prin acte normative speciale nu se prevede o altă procedură, cei care se află în străinătate, având domiciliul sau reședința cunoscută, printr-o citație scrisă trimisă cu scrisoare recomandată cu dovadă de primire, urmând a se aplica dispozițiile art. 114¹ alin. 4 .

Dacă domiciliul sau reședința celor aflați în străinătate nu sunt cunoscute, citarea se face potrivit art. 95.

În toate cazurile, dacă cei aflați în străinătate au mandatar cunoscut în țară, va fi citat și acesta;

- cei cu domiciliul sau reședința necunoscută, potrivit art. 95;
- moștenitorii, până la intervenirea lor în proces, printr-un curator special, numit de instanță.

E) Comunicarea citației și a altor acte de procedură

Comunicarea citației și a celorlalte acte procedurale se face prin agenții procedurale ai instanței sau prin orice alt salariat al acesteia și prin agenți sau salariați ai altor instanțe, în ale căror circumscripții se află cel cărui act se comunică. Dacă, totuși, comunicarea nu se poate face în modalitățile arătate mai sus, ea se va face prin poștă, cu scrisoare recomandată, cu confirmare de primire sau prin alte mijloace care asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia³⁵ (art. 86 C.pr.civ.).

După sesizarea instanței, dacă părțile au avocat sau consilier juridic, cererile, întâmpinările sau alte acte se pot comunica direct între aceștia. În acest caz, cel care primește actul va atesta primirea și va consemna data primirii pe însuși exemplarul care se va depune la instanță, de îndată, sub sancțiunea neluării în seamă. Dovada comunicării actelor poate fi făcută și prin orice alt înscris depus la dosarul cauzei prin care se atestă, sub semnătură, primirea fiecărui act de procedură care a fost comunicat (art. 86¹ C.pr.civ.³⁶).

Înmânarea citației și a tuturor actelor de procedură se face la domiciliul sau reședința celui citat. Atunci când acesta are o așezare agricolă, comercială, industrială sau profesională în altă parte, înmânarea se poate face și la locul acestor așezări (art. 90 alin. 1 C.pr.civ.). Înmânarea se poate face oriunde, când cel citat primește citația (art. 90 alin. 2 C.pr.civ.).

Potrivit art. 90 alin. 4-7 C.pr.civ.: pentru cei ce se găsesc sub arme, citația se înmânează la comandamentul superior cel mai apropiat; pentru cei care alcătuiesc echipajul unui vas de comerț, înmânarea se face, în lipsa unui domiciliu cunoscut, la căpitania portului unde se găsește înregistrat vasul; pentru deținuți, înmânarea se face la administrația închisorii; pentru bolnavii aflați în spitale, ospicii ori sanatorii, la direcția așezământului.

Înmânarea citației se va face personal celui citat, care va semna dovada de primire, agentul însărcinat cu înmânarea certificând identitatea și semnătura acestuia (art. 92 alin.1 C.pr.civ.).

Dacă cel citat, aflându-se la domiciliu, nu vrea să primească citația sau, primind-o, nu voiește ori nu poate să semneze adeverința de primire, agentul va lăsa citația în mâna celui citat sau, în cazul refuzului de primire, o va afișa pe ușa locuinței acestuia, încheind despre acestea proces-verbal (art. 92 alin. 2 C.pr.civ.).

Dacă cel citat nu se găsește la domiciliu sau dacă, în cazul hotelurilor sau clădirilor compuse din mai multe apartamente, el nu a indicat camera sau

³⁵ Aceste mijloace de comunicare sunt cele regăsite la art. 132¹ alin. 2 C.pr.civ., text la care s-a făcut referire în contextul prezentării elementelor de conținut ale cererii de chemare în judecată.

³⁶ Art. 86¹ a fost introdus prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor.

apartamentul în care locuiește, agentul va înmâna citația, în primul caz, unei persoane din familie sau, în lipsă, oricărei alte persoane care locuiește cu dânsul sau care, în mod obișnuit, primește corespondența, iar, în celelalte cazuri, administratorului, portarului ori celui ce în mod obișnuit îl înlocuiește; persoana care primește citația va semna adeverința de primire, agentul certificându-i identitatea și semnătura și încheind proces-verbal despre cele urmate (art. 92 alin. 3 C.pr.civ.). Dacă aceste persoane nu voiesc ori nu pot să semneze adeverința de primire, agentul va încheia proces-verbal, lăsând citația în mâna lor; dacă cei arătați nu voiesc să primească citația sau sunt lipsă, agentul va afișa citația, fie pe ușa locuinței celui citat, fie dacă nu are indicația apartamentului sau camerei locuite, pe ușa principală a clădirii, încheind, de asemenea, proces-verbal despre toate acestea (art. 92 alin. 4 C.pr.civ.).

Înmânarea citației nu se poate face unui minor sub 14 ani împliniți sau unei persoane lipsită de judecată. Puterea de judecată este presupusă până la dovada contrarie (art. 92 alin. 5 C.pr.civ.).

Este de reținut că potrivit art. 92¹ C.pr.civ. comunicarea citației și a altor acte de procedură nu se poate realiza prin afișare în cazul persoanelor juridice, precum și al asociațiilor sau societăților care, potrivit legii, pot sta în judecată, cu excepția cazurilor în care se refuză primirea sau dacă se constată lipsa oricărei persoane la sediul acestora.

1.6. Încheierea de ședință

A) Considerații introductive

Încheierea este o hotărâre judecătorească, calificare atribuită prin art. 255 alin. 2 C. pr.civ..

De regulă, încheierea are un caracter premergător, în sensul că ea precede hotărârea judecătorească prin care se pune capăt judecății.

Încheierile premergătoare pot fi preparatorii (cum ar fi cele prin care se încuviințează probe) și interlocutorii (cum ar fi cele prin care se soluționează excepții de procedură). Judecătorii sunt legați prin încheierile interlocutorii (art. 268 alin. 3 C.pr.civ.), în sensul că ei nu mai pot reveni asupra celor dispuse prin intermediul acestora³⁷.

Încheierea premergătoare se întocmește pentru fiecare termen de judecată, ea oferind o imagine completă asupra modului în care s-a derulat procesul. Acesta este motivul pentru care ea mai este denumită și proces-verbal al ședinței. Este de menționat că încheierea lipsește la termenul la care instanța a rămas în pronunțare, conținutul său regăsindu-se în practica hotărârii. Va exista însă încheiere de dezbateri în ipoteza în care instanța a amânat pronunțarea.

Încheierile, în mod excepțional, pot marca și sfârșitul unei judecăți, cum ar fi, spre exemplu: încheierea prin care se ia act de renunțarea la judecată (art. 246 alin. 2 C.pr.civ.) sau prin care se soluționează cererea de asigurare a dovezilor (art. 238 alin. 1 C.pr.civ.).

B) Cuprinsul încheierii de ședință

³⁷ A se vedea V. M. Ciobanu, *op.cit.*, p.113. Pentru o opinie în sensul căreia judecătorul este ținut să respecte numai încheierea interlocutorie care cuprinde o soluție legală, a se vedea M Tăbârcă, *op.cit.*, p. 495.

Fiind o hotărâre judecătorească, încheierea trebuie să cuprindă toate elementele prevăzute de art. 261 C.pr.civ. și anume:

1. arătarea instanței care a pronunțat-o și numele judecătorilor care au luat parte la judecată;
2. numele, domiciliul sau reședința părților, calitatea în care s-au judecat; numele mandatarilor sau reprezentanților legali și al avocaților;
3. obiectul cererii și susținerile în prescurtare ale părților cu arătarea dovezilor;
4. arătarea concluziilor procurorului;
5. motivele de fapt și de drept care au format convingerea instanței, cum și cele pentru care s-au înlăturat cererile părților;
6. dispozitivul;
7. calea de atac și termenul în care se poate exercita;
8. mențiunea că pronunțarea s-a făcut în ședință publică, precum și semnăturile judecătorilor și greșierului.

Părțile principale ale încheierii sunt reprezentate de: practica, pct. 1-4; considerentele, pct. 5 și dispozitivul, pct. 6. Încheierea nu se limitează însă numai la aceste trei părți, fără îndoială esențiale, ci în conținutul său trebuie să se mai regăsească și elementele prevăzute la pct. 7 și 8.

C) Căile de atac

Regula este că împotriva încheierilor premergătoare se poate exercita calea de atac a apelului (art. 282 alin. 2 C.pr.civ.) sau a recursului (art. 299 alin. 1 C.pr.civ.) odată cu fondul. Prin excepție, pot fi atacate separat cu apel sau recurs, în funcție de stadiul procesual în care au fost pronunțate, încheierile prin care s-a întrerupt cursul judecătii. De asemenea, poate fi atacată separat numai cu recurs încheierea prin care s-a dispus suspendarea cauzei.

Ar mai fi de menționat că există și încheieri care nu sunt susceptibile de a face obiectul vreunei căi de atac: este cazul, spre exemplu, al încheierii prin care s-a încuviințat sau s-a respins abținerea sau a fost admisă cererea de recuzare (art. 34 alin. 1 C.pr.civ.).

2. Termenele procedurale

A) Definiție și clasificare

Prin termen procedural se înțelege durata de timp în cadrul căreia trebuie îndeplinit ori, dimpotrivă, este interzis a se face un anumit act de procedură³⁸.

Termenele procedurale au fost clasificate în funcție de mai multe criterii³⁹.

a) După modul cum sunt stabilite :

- legale, care sunt stabilite de lege în mod expres (ex: termenul în care trebuie înmănată citația înainte de primul termen de judecată, cel pentru exercitarea căii de atac a apelului sau recursului etc.);

- judecătorești, sunt cele fixate de instanță în cursul procesului (ex: termenul pentru înfățișarea martorilor);

³⁸ A se vedea M. Tăbărcă, **op.cit.**, p.347.

³⁹ Pentru clasificarea termenelor procedurale, a se vedea M. Tăbărcă, **op.cit.**, p. 348-350.

- convenționale, sunt cele fixate de părți (ex: termenul arbitrajului etc.).

b) După caracterul lor, termenele se împart în :

- imperative, cele care impun ca înăuntrul lor să fie exercitate anumite drepturi sau să fie aduse la îndeplinire anumite acte de procedură (ex: termenul pentru exercitarea căilor de atac);

- prohibitive, cele care interzic exercitarea înăuntrul lor a unor anumite drepturi sau îndeplinirea unor acte de procedură (termenul de o zi de la primirea somației înăuntrul căruia nu se poate face nici un act de executare silită mobilă).

c) După sancțiunea ce intervine în caz de nerespectare, deosebim între termene:

- absolute, care au caracter de obligativitate pentru părți sau pentru instanță, nerespectarea lor ducând la decăderea din dreptul avut sau la nulitatea actului (ex: termenul pentru exercitarea căii de atac; termenul de recuzare).

- relative, a căror nerespectare poate atrage doar sancțiuni disciplinare sau pecuniare (ex: termenul de 30 zile pentru motivarea hotărârii).

d) După durata lor, termenele se împart în: termene pe ore, zile, săptămâni, luni, ani.

Clasificarea prezintă interes în ceea ce privește **modul de calcul al termenelor procedurale.**

Termenul pe ore începe să curgă de la miezul nopții zilei următoare (art. 101 alin. 2 C.pr.civ.).

Termenul fixat pe zile se socotește întotdeauna pe zile libere, în calculul termenului neintrând nici ziua când a început și nici ziua când s-a sfârșit (art. 101 alin. 1 C.pr.civ.).

Termenele fixate pe ani, luni sau săptămâni se sfârșesc în ziua anului, lunii sau săptămânii, corespunzătoare zilei de plecare, adică zilei în care termenul a început să curgă (art. 101 alin. 3 C.pr.civ.)

Termenele stabilite pe luni care încep să curgă de la 29, 30 sau 31 a unei luni și care se sfârșesc într-o lună care nu are o asemenea zi se socotește împlinit în ultima zi a acelei luni (art. 101 alin. 4 C.pr.civ.).

Indiferent de modul în care este stabilit, în măsura în care termenul se sfârșește într-o zi de sărbătoare legală sau când serviciul este suspendat, el se va prelungi până la sfârșitul primei zile de lucru următoare (art. 101 alin. 5 C.pr.civ.).

În plus, trebuie amintit că, potrivit art. 104 C.pr.civ., actele de procedură trimise prin poștă instanțelor judecătorești se socotesc îndeplinite în termen dacă au fost predate recomandat la oficiul poștal înainte de împlinirea lui.

B) Durata termenelor procedurale. Suspendarea și întreruperea lor⁴⁰

Durata termenului este perioada de timp dintre momentul în care el începe să curgă și momentul împlinirii lui.

Regula instituită de art. 102 alin.1 C.pr.civ. este că termenele de procedură încep să curgă de la data comunicării actelor de procedură, dacă legea nu prevede altfel (o astfel de situație de excepție ar fi curgerea termenului pentru exercitarea căii de atac de la data pronunțării hotărârii).

⁴⁰ Pentru amănunte, a se vedea I. Deleanu, **op.cit.**, p. 400-406.

Legea prevede trei situații în care comunicarea este înlocuită cu un act de procedură căruia legiuitorul îi conferă aceeași semnificație. Este vorba de așa numitele situații de echipolență sau echivalență. Menționăm în acest sens:

- art. 102 alin. 2 C.pr.civ., care prevede că termenele încep să curgă și împotriva părții care a cerut comunicarea, de la data când a cerut-o. Deși textul nu se remarcă prin acuratețe, se are în vedere numai ipoteza în care partea solicită comunicarea hotărârii către partea adversă și nu către ea însăși. Atunci când partea solicită să-i fie comunicat chiar ei actul de procedură, termenul începe să curgă, potrivit regulii în materie, de la data comunicării efective a actului procedural.

- art. 284 alin. 2 C.pr.civ., aplicabil și recursului, în conformitate cu art. 301 C.pr.civ., care prevede că termenul de apel curge chiar dacă s-a făcut comunicarea hotărârii odată cu somația de executare. În acest caz, actul de comunicare al somației însoțite de titlul executoriu, hotărârea judecătorească, este echivalent comunicării realizate de către instanță.

- art. 284 alin. 3 C.pr.civ. din materia apelului, aplicabil și recursului, în conformitate cu art. 301 C.pr.civ., conform căruia, dacă o parte face apel înainte de comunicarea hotărârii, aceasta se socotește comunicată la data depunerii cererii de apel.

Dat fiind natura lor excepțională, aceste situații nu pot fi aplicate prin analogie unor ipoteze asemănătoare.

De cele mai multe ori, termenele procedurale curg continuu fără să fie întrerupte sau suspendate.

Există însă și împrejurări în prezența cărora are loc **întreruperea** (ce provoacă curgerea unui nou termen, în principiu de aceeași durată cu cel inițial) sau **suspendarea** (situație în care perioada de timp în care se manifestă împrejurarea ce a determinat suspendarea nu este luată în calcul).

Termenele de procedură se întrerup: în materie de apel și recurs, când partea care are interes să exercite calea de atac sau mandatarul său moare înainte de expirarea termenului (art. 285, art. 286 și art. 316 C.pr.civ); când partea a fost împiedicată să îndeplinească actul de procedură în termen datorită unor împrejurări mai presus de voința sa, situație în care actul de procedură se va îndeplini în termen de 15 zile de la încetarea împiedicării (art. 103 alin. 2 C.pr.civ.).

Cursul perimării este suspendat cât timp dăinuiește suspendarea judecătii, pronunțată de instanță în cazurile prevăzute de art. 244 C.pr.civ., precum și în alte cazuri stabilite de lege, dacă suspendarea nu este cauzată de lipsa de stăruință a părților în judecată (art. 250 C.pr.civ.).

C) Decăderea

Decăderea reprezintă sancțiunea procedurală care constă în pierderea dreptului de a exercita o cale de atac sau de a îndeplini orice alt act de procedură dacă nu a fost respectat termenul imperativ prevăzut de lege⁴¹.

Ea este reglementată, de principiu, de art. 103 alin. 1 C.pr.civ. care prevede că neexercitarea oricărei căi de atac și neîndeplinirea oricărui alt act de procedură în termenul legal atrage decăderea afară de cazul când legea

⁴¹ A se vedea V. M. Ciobanu, **Tratat teoretic și practic de procedură civilă**, vol. I, Edit. Național, București, 1996, p. 480.

dispune altfel sau când partea dovedește că a fost împiedicată printr-o împrejurare mai presus de voința ei.

Invocarea decăderii cunoaște un regim diferit, în funcție de caracterul normei juridice care stabilește termenul⁴². Astfel, în timp ce în cazul normei de ordine publică decăderea poate fi invocată de către oricare dintre părți, de procuror sau de instanță din oficiu în orice stadiu al procesului, în situația normei cu caracter privat ea poate fi invocată numai de partea interesată și numai la primul termen de înfățișare ce a urmat momentului cunoașterii motivului de decădere.

Nu în toate situațiile de încălcare a termenului imperativ intervine decăderea. Astfel, așa cum s-a arătat deja, decăderea nu operează atunci când partea a fost împiedicată datorită unei împrejurări mai presus de voința ei să săvârșească un act de procedură. În acest caz, ea trebuie însă să îndeplinească actul de procedură în termen de 15 zile de la data încetării împiedicării, termen în cadrul căruia se impun a fi arătate și motivele împiedicării (art. 103 alin. 1 și alin. 2 C.pr.civ.). Dispozițiile alin. 1 și alin. 2 ale art. 103 C.pr.civ. au fost invocate ca instituind un caz de întrerupere a cursului termenului de procedură. Ele reprezintă în același timp și cadrul legal pentru instituția repunerii în termen.

3. Părțile în procesul civil

3.1 Noțiunea de parte

Procesul civil este de neconceput în absența părților. Prin parte se înțelege persoana fizică sau juridică care are un litigiu cu privire la un drept subiectiv civil dedus judecății⁴³ și asupra căreia se răsâng efectele hotărârii judecătorești⁴⁴. Așa cum s-a spus⁴⁵, definiția răspunde ipotezei în care natura litigiului dedus judecății are un caracter contencios. Dacă litigiul are un caracter necontencios, prin parte se înțelege persoana fizică sau juridică care se adresează instanței cu o cerere prin care nu se urmărește stabilirea unui drept potrivit față de altcineva, precum și, eventual, persoana chemată în instanță pentru rezolvarea cererii formulate⁴⁶.

Sunt părți reclamantul și pârâtul. Lor li se pot alătura pe parcursul procesului și alte persoane, care, intervenind în proces, devin, la rândul lor, părți⁴⁷. S-a susținut că au calitatea de parte și procurorul sau alte organe cărora legiuitorul le-a recunoscut în anumite situații legitimare procesuală în dorința ocrotirii anumitor categorii de persoane⁴⁸.

⁴² Idem, p. 482.

⁴³ Dacă, de regulă, acțiunea civilă are ca menire să asigure recunoașterea sau realizarea unui drept subiectiv, uneori, prin intermediul ei se solicită protecția juridică a unei situații juridice pentru a cărei realizare calea acțiunii este obligatorie (cum ar fi, în cazul acțiunii posesorii). A se vedea în acest sens G. Boroș, *op.cit.*, p. 164 și 167.

⁴⁴ Pentru definiția părții, a se vedea G. Boroș, *op.cit.*, p. 164.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ A se vedea infra, „Participarea terților în procesul civil”.

⁴⁸ A se vedea M. Tăbărcă, *op.cit.*, p. 163. Pentru opinia, potrivit căreia procurorul nu are calitatea de parte, el fiind un participant în cadrul procesului civil care reprezintă interesele societății, a se vedea G. Boroș, *op.cit.*, p. 224.

3.2. Condiții cerute pentru a deveni parte în procesul civil

Calitatea de parte este dobândită numai de persoana care îndeplinește condițiile necesare pentru exercițiul acțiunii civile⁴⁹, respectiv: să afirme un drept; să justifice un interes; să aibă calitatea procesulă și capacitate procesuală. Cât privește cerința afirmării unui drept, se impune mențiunea că verificarea ei trebuie realizată doar în privința reclamantului⁵⁰. Pentru celelalte persoane ce participă la litigiu este suficient să existe pe rol o acțiune civilă în cadrul căreia reclamantul să afirme un drept la a cărui valorificare tinde pe cale judecătorească.

Vom detalia în continuare condițiile necesare pentru a deveni parte în procesul civil.

A) Afirmarea unui drept

Prezența acestei cerințe este ușor de înțeles. Pentru exercitarea acțiunii civile și, implicit pentru a deveni parte într-un proces, este necesar ca o persoană să invoce existența unui drept subiectiv civil⁵¹ la a cărui valorificare tinde pe calea unei statuări jurisdicționale.

Pentru a beneficia de protecție judiciară, dreptul trebuie să îndeplinească anumite condiții⁵²:

- să fie recunoscut și ocrotit de lege;
- să fie exercitat potrivit scopului economic și social pentru care a fost recunoscut de lege, cerință impusă de art. 3 alin. 2 din Decretul nr. 31/1954⁵³;
- să fie exercitat cu bună-credință;
- să fie actual.

Un drept nu este actual atunci când existența sau exercitarea sa este afectată de o condiție sau un termen suspensiv. Este de reținut că această cerință privește doar acțiunile în realizarea dreptului, nu și pe cele în constatare. În cazul celor din urmă, dreptul se constată în starea în care se află, fie că este sau nu afectat de un termen sau o condiție.

De la regula potrivit căreia dreptul afirmat trebuie să fie actual, art. 110 C.pr.civ instituie câteva excepții. Astfel, cererea pentru predarea unui imobil, la împlinirea termenului de locațiune, poate fi făcută chiar înainte de împlinirea acestui termen. Se poate, de asemenea, solicita înainte de termen, executarea la termen a unei obligații alimentare sau altei prestațiuni periodice. Președintele mai poate încuviința, înainte de împlinirea termenului, cereri pentru executarea la termen a unor obligațiuni, ori de câte ori va socoti că cererile sunt îndreptățite pentru a preîntâmpina reclamantului o pagubă însemnată pe care acesta ar încerca-o dacă ar aștepta împlinirea termenului.

Este adevărat că în situațiile menționate acțiunea poate fi exercitată anticipat, însă această împrejurare nu este de natură să îl prejudicieze pe pârât, din moment ce hotărârea astfel obținută nu ar putea fi executată decât după împlinirea termenului.

Dacă se constată în urma dezbaterilor contradictorii că dreptul nu există sau că nu sunt îndeplinite condițiile pentru exercițiul dreptului, acțiunea

⁴⁹ A se vedea M. Tăbărcă, **op.cit.**, p. 162.

⁵⁰ A se vedea G. Boroi, **op.cit.**, p. 167.

⁵¹ Sau a unei situații juridice (a se vedea și supra, „Noțiunea de parte”).

⁵² G. Boroi, **op.cit.**, p. 167. În același sens, a se vedea și M. Tăbărcă, **op.cit.**, p. 97.

⁵³ Decretul nr. 31/1954 a fost publicat în B.Of. nr. 8 din 30.01.1954.

va fi respinsă ca nefondată sau neîntemeiată. Dacă se invocă împrejurarea că dreptul nu este actual, acțiunea va fi respinsă ca prematură, fără ca această soluție să afecteze posibilitatea reiterării ei ulterioare (odată ce dreptul a devenit actual).

B) Justificarea unui interes

Interesul desemnează folosul practic urmărit prin declanșarea unei proceduri judiciare⁵⁴. Prezența acestei cerințe are ca menire să evite declanșarea unor litigii lipsite de orice utilitate practică și care ar încălca inutil rolul instanțelor de judecată.

Interesul poate fi patrimonial (ex: se urmărește restituirea unui bun) sau moral (ex: când se solicită punerea sub interdicție judecătorească a unei persoane)⁵⁵.

Interesul trebuie să îndeplinească anumite cerințe⁵⁶:

- să fie legitim, adică în conformitate cu legea substanțială sau procesuală;

- să fie născut și actual; un interes eventual, precum și unul care a fost depășit, nu pot justifica declanșarea acțiunii.

Dacă dreptul este actual, atunci și interesul este actual. Există însă situații în care dreptul nu este actual, însă interesul de a acționa în justiție este născut și actual. Facem în acest sens trimitere la art. 110 C.pr.civ. deja menționat, când, deși dreptul nu este actual, interesul de a declanșa procesul civil este actual.

- să fie personal și direct, adică folosul practic trebuie să se verifice în persoana celui care recurge la acțiune. În alți termeni, nu este posibilă promovarea acțiunii civile dacă se urmărește promovarea interesului altei persoane. Atunci când legiuitorul recunoaște legitimare procesuală unor persoane sau autorități ale statului (cum ar fi: Ministerul Public care poate porni acțiunea civilă ori de câte ori este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorului, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților, precum și în alte cazuri prevăzute de lege; autoritatea tutelară care poate să solicite modificarea măsurilor privitoare la drepturile și obligațiile personale patrimoniale dintre părinții divorțați și copiii minori), interesul se verifică prin raportare la titularului dreptului.

Lipsa interesului sau neîndeplinirea condițiilor sale se invocă pe cale de excepție și atrage respingerea acțiunii.

C) Calitatea procesuală implică existența unei identități între persoana reclamantului și titularul dreptului subiectiv din conținutul raportului juridic dedus judecății (calitatea procesuală activă), pe de-o parte, și între pârât și cel obligat în același raport juridic (calitate procesuală pasivă), pe de altă parte⁵⁷.

În anumite cazuri, legea recunoaște legitimare procesuală activă altor persoane decât titularul dreptului⁵⁸. În aceste situații, calitatea procesuală se verifică în raport de persoana căreia legea îi recunoaște legitimare procesuală activă, în timp ce interesul trebuie întrunit în persoana titularului dreptului.

⁵⁴ A se vedea G. Boroș, *op.cit.*, p. 168.

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ *Ibidem*.

⁵⁷ A se vedea M. Tăbărcă, *op.cit.*, p. 105-106.

⁵⁸ A se vedea exemplele menționate deja, *supra*, lit. B.

Justificarea calității procesuale active și pasive revine reclamantului⁵⁹. Această concluzie este întemeiată pe dispozițiile art. 112 C.pr.civ., care obligă reclamantul să menționeze în cuprinsul cererii de chemare în judecată obiectul cererii precum și motivele de fapt și de drept. Aceste elemente ale cererii de chemare de judecată sunt de natură a justifica rațiunea introducerii acțiunii de către reclamant împotriva unui anumit pârât.

Pe parcursul procesului poate avea loc transmiterea calității procesuale ca o consecință a transmiterii dreptului sau a obligației ce intră în conținutul raportului juridic dedus judecării⁶⁰.

Transmiterea calității procesuale poate fi legală sau convențională.

Transmiterea legală a calității procesuale în cazul persoanelor fizice se realizează prin succesiune. Pentru persoanele juridice, transmiterea legală operează ca urmare a reorganizării sau transformării acesteia.

Transmiterea convențională a calității procesuale are loc ca urmare a încheierii unor contracte între una din părțile litigiului și un terț prin care se înstrăinează dreptul sau obligația ce intră în conținutul raportului juridic dedus judecării (așa se întâmplă în cazul vânzării bunului litigios sau al cesiunii de creanță).

Lipsa calității procesuale se invocă pe cale de excepție. Admiterea excepției are drept consecință respingerea acțiunii ca fiind introdusă de o persoană fără calitate procesuală activă sau împotriva unei persoane lipsite de calitate procesuală pasivă.

D) Capacitatea procesuală reprezintă exprimarea în planul dreptului procesual a capacității civile. Precum în materia dreptului substanțial și în materia dreptului procesual, se distinge între capacitatea procesuală de folosință și capacitatea procesuală de exercițiu.

a) Capacitatea procesuală de folosință

Potrivit art. 41 alin. 1 C.pr.civ. „orice persoană care are folosința drepturilor civile poate să fie parte în judecată” iar, potrivit alin. 2 al aceluiași articol, „asociațiile sau societățile care nu au personalitate juridică pot sta în judecată ca pârâte, dacă au organe proprii de conducere”.

Urmează ca problema capacității procesuale de folosință să fie analizată în corelație cu cea a capacității civile de folosință.

Potrivit art. 5 alin. 2 din Decretul nr. 31/1954, capacitatea de folosință este aptitudinea de a avea drepturi și obligații. Similar, în doctrină⁶¹, capacitatea procesuală de folosință a fost definită ca fiind aptitudinea de a dobândi drepturi și obligații pe plan procesual.

Capacitatea de folosință și, implicit capacitatea procesuală de folosință, este dobândită de către persoana fizică de la momentul nașterii și subzistă până la moarte (art. 7 alin. 1 din Decretul nr. 31/1954). Cât privește drepturile, în raport de art. 7 alin. 2 din Decretul nr. 31/1954, capacitatea de folosință este dobândită de la data concepției, dacă copilul se naște viu. Apreciem că textul legal are o mai mică importanță pentru capacitatea procesuală de folosință. Dobândirea dreptului substanțial ce ar putea fi valorificat pe cale judecătorească este condiționat de nașterea copilului viu. Or, până la acest

⁵⁹ A se vedea M. Tăbărcă, **op.cit.**, p. 112-115.

⁶⁰ A se vedea pentru amănunte, M. Tăbărcă, **op.cit.**, p. 115-119.

⁶¹ A se vedea G. Boroș, **op.cit.**, p. 168.

moment, orice demers judiciar ce ar tinde la valorificarea dreptului substanțial nu ar putea fi privit decât ca prematur.

Capacitatea de folosință și, corespunzător, capacitatea procesuală de folosință, este dobândită de către persoana juridică diferit, după cum ea este sau nu supusă înregistrării. În primul caz, capacitatea de folosință este dobândită de la data înregistrării ei, iar în cel de-al doilea caz, de la data actului de dispoziție care o înființează, de la data recunoașterii, ori a autorizării înființării ei sau de la data îndeplinirii oricarei alte cerințe prevăzute de lege (art. 33 alin. 1 din Decretul nr. 31/1954).

Conținutul capacității de folosință al persoanei juridice este guvernat de principiul specialității, ce are semnificația faptului că persoana juridică nu poate avea decât acele drepturi și obligații care corespund scopului ei (art. 34 din Decretul nr. 31/1954). Principiul specialității nu rămâne fără consecințe în plan procesual. Persoana juridică poate sta în judecată numai în legătură cu drepturile și obligațiile ce pot face parte din patrimoniul său.

Capacitatea de folosință a persoanei juridice încetează odată cu încetarea persoanei juridice înseși, ce poate avea loc prin comasare, divizare sau dizolvare (art. 40 din Decretul nr. 31/1954).

O mențiune aparte se impune a fi făcută în legătură cu asociațiile sau societățile care nu au personalitate juridică. Deși acestea nu sunt subiecte de drept, în mod excepțional, legiutorul, prin art. 41 alin. 2 C.pr.civ., le-a recunoscut capacitate procesuală de folosință, dar numai în acele litigii în care ele au calitatea de pârâte. Întrucât regula instituită de textul anterior citat reprezintă o excepție de la regula regăsită în alin. 1 al art. 41 C.pr.civ., rezultă că aplicarea sa este de strictă interpretare, asociațiile sau societățile care nu au personalitate juridică putând figura în proces doar în calitate de pârâte⁶².

Lipsa capacității de folosință se invocă pe cale de excepție, admiterea ei conducând la respingerea acțiunii.

b) Capacitatea procesuală de exercițiu

Codul de procedură civilă nu oferă o definiție capacității procesuale de exercițiu. În schimb, art. 5 alin. 3 din Decretul nr. 31/1954 definește capacitatea de exercițiu ca fiind „capacitatea persoanei de a-si exercita drepturile si de a-si asuma obligatii, savirsind acte juridice”.

Având ca reper textul normativ deja anunțat, capacitatea procesuală de exercițiu a fost definită ca fiind aptitudinea unei persoane de a-și valorifica singură drepturile procedurale și de a-și îndeplini singură obligațiile procedurale⁶³.

Din conținutul art. 8 alin. 1 din Decretul nr. 31/1954 rezultă că persoana fizică dobândește capacitate procesuală de exercițiu deplină odată cu majoratul, la împlinirea vârstei de 18 ani. De asemenea, potrivit art. 8 alin. 2 din Decretul 31/1954 și minorul care se căsătorește dobândește capacitate procesuală de exercițiu.

Care este situația persoanelor fizice lipsite de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă?

În acest sens, art. 42 C.pr.civ prevede că: “Persoanele care nu au exercițiul drepturilor lor nu pot sta în judecată decât dacă sunt reprezentate,

⁶² A se vedea M. Tăbărcă, *op.cit.*, p. 124.

⁶³ A se vedea G. Boroș, *op.cit.*, p. 169.

asistate ori autorizate în chipul arătat în legile sau statutele care rânduiesc capacitatea sau organizarea lor”.

Reprezentarea intervine în cazul persoanelor lipsite de capacitate de exercițiu. Sunt lipsiți de capacitate de exercițiu minorii care nu au împlinit 14 ani și persoanele puse sub interdicție judecătorească (art. 11 alin. 1 lit. a și b din Decretul 31/1954). Ei vor sta în proces prin reprezentantul lor, care va fi citat pentru termenul de judecată. Reprezentarea minorilor se realizează de către părinți sau, în lipsă, de către tutore, în timp ce persoanele puse sub interdicție sunt reprezentate de către tutore sau curator, acesta din urmă numai până la soluționarea procesului de punere sub interdicție⁶⁴.

În coordonatele art. 44 C.pr.civ., în caz de urgență, dacă persoana fizică lipsită de capacitatea de exercițiu a drepturilor civile nu are reprezentant legal, instanța, la cererea părții interesate, va putea numi un curator special, care să o reprezinte până la numirea reprezentantului legal, potrivit legii. De asemenea, instanța va putea numi un curator special în caz de conflict de interese între reprezentant și cel reprezentat⁶⁵.

Asistarea privește minorul care are capacitate de exercițiu restrânsă, adică cel care a împlinit vârsta de 14 ani (art. 9 alin. 1 din Decretul nr. 31/1954).

Minorul între 14 și 18 ani va fi citat și va sta personal în proces, dar va fi asistat de părinți sau, în lipsa lor, de către tutore, care vor semna alături de minor actele întocmite în cadrul procesului (art. 9 alin. 2 din Decretul nr. 31/1954 și art. 105 alin. 2 din C. fam.). Este motivul pentru care aceste persoane vor fi și ele citate în proces⁶⁶.

În situațiile prevăzute de art. 44 alin. 1 C.pr.civ., instanța va putea numi un curator special până la numirea ocrotitorului legal și în privința minorului cu vârsta între 14 și 18 ani.

Autorizarea organului competent (de regulă, a autorității tutelare) este necesară atunci când reprezentantul legal sau minorul cu capacitate restrânsă de exercițiu doresc să încheie acte de dispoziție juridică (cum ar fi: renunțarea la judecată sau la drept, achiesarea, tranzacția)⁶⁷.

Capacitatea de exercițiu deplină a persoanei fizice încetează prin moarte, punere sub interdicție sau anularea căsătoriei⁶⁸.

Cât privește persoana juridică, ea dobândește capacitate de exercițiu la data înființării și o pierde la data încetării prin unul din modurile prevăzute de lege⁶⁹. Ea își exercită drepturile și își îndeplinește obligațiile prin organele sale (art. 35 din Decretul nr. 31/1954).

Actele de procedură îndeplinite de cel care nu are exercițiul drepturilor procedurale sunt anulabile. Reprezentantul incapabilului sau ocrotitorul acestuia va putea însă confirma toate sau numai o parte din aceste acte.

Lipsa capacității de exercițiu a drepturilor procedurale poate fi invocată în orice stare a pricinii (art. 43 alin. 1 C.pr.civ.).

⁶⁴ A se vedea M. Tăbărcă, **op.cit.**, p. 124-125.

⁶⁵ Așa se întâmplă în materie succesorală, când la moștenirea soțului decedat vin în concurs minorul și părintele supraviețuitor, fiecare dintre ei având un interes propriu la moștenire. La fel, în materie de partaj, atunci când în proces figurează în calitate de coproprietari, alături de minor, unul sau ambii părinți (a se vedea pentru aceste exemple, M. Tăbărcă, **op.cit.**, p. 125).

⁶⁶ A se vedea G. Boroj, **op.cit.**, p. 169.

⁶⁷ Idem, p. 170.

⁶⁸ Idem, p. 169.

⁶⁹ A se vedea M. Tăbărcă, **op.cit.**, p. 123.

Atunci când este invocată, instanța va acorda un termen pentru complinirea lipsurilor și, numai dacă acest lucru nu se întâmplă până la termenul acordat, instanța va anula cererea (art. 161 alin. 1 și 2 C.pr.civ.).

3.3. Participarea terților în procesul civil

Este posibil ca pe parcursul soluționării cererii principale alături de părțile inițiale să intervină în proces și alte persoane. Participarea terților în proces se poate realiza la inițiativa lor, urmare a unei cereri ai cărei autori sunt (intervenția voluntată) sau în consecința cererii formulate de către părțile inițiale (intervenția forțată).

A) Intervenția voluntară

Codul de procedură civilă consacră prin art. 49-56 C.pr.civ. două forme de intervenție voluntară în procesul civil:

- intervenția în interes propriu (principală);
- intervenția în interesul uneia dintre părți (accesorie).

a) Intervenția principală

Potrivit art. 49 alin. 2 C.pr.civ.: „Intervenția este în interes propriu când cel care intervine invocă un drept al său”.

Fiind o veritabilă acțiune civilă, ea trebuie făcută în forma cerută pentru cererea de chemare în judecată (art. 50 alin. 1 C.pr.civ.).

Cât privește momentul până la care poate fi formulată, art. 50 alin. 2 C.pr.civ., prevede că cererea de intervenție în interes propriu trebuie depusă în fața primei instanțe, înainte de închiderea dezbaterilor. Trebuie făcută însă mențiunea că prin învoirea părților, ea se poate face și în fața instanței de apel, ceea ce rezultă din alin. 3 al art. 50 C.pr.civ.

Soluționarea de către instanță a cererii de intervenție este precedată de prealabila ei încuviințare în principiu. În această fază, instanța va verifica următoarele⁷⁰: dacă terțul justifică un interes și invocă un drept propriu; dacă intervenția se află în conexitate (are legătură) cu cererea principală; dacă cererea este formulată în termen; dacă, raportat la litigiul deja dedus judecătii, dintre reclamant și pârât, cererea de intervenție este admisibilă (spre exemplu, nu este admisibilă în cererile cu caracter strict personal cum ar fi: cererea de divorț sau tăgăda paternității).

Asupra încuviințării în principiu instanța se pronunță, după ascultarea părților și a celui care intervine (art. 52 alin. 1 C.pr.civ.). Soluțiile pot fi: de admitere în principiu sau de respingere a cererii de intervenție ca inadmisibilă (deci, nu în principiu, cum uneori se greșește în practică).

Încheierea prin care instanța se pronunță asupra încuviințării în principiu poate fi atacată numai odată cu fondul (art. 52 alin. 2 C.pr.civ.). Aceasta înseamnă că împotriva încheierii se pot declanșa căile de atac prevăzute de lege (aceleași cu cele ce pot fi exercitate împotriva hotărârii finale) numai după ce instanța pronunță hotărârea asupra fondului.

Hotărârea prin care instanța soluționează fondul se comunică și intervenientului, indiferent dacă cererea sa de intervenție a fost admisă în principiu sau a fost respinsă ca inadmisibilă. Dacă această soluție este ușor

⁷⁰ A se vedea în acest sens M. Tăbârcă, *op.cit.*, p. 177.

de înțeles în situația admiterii în principiu a cererii de intervenție, dat fiind că intervenientul a devenit parte în procesul civil, ea este pe deplin justificată și în cazul respingerii intervenției ca inadmisibilă. De această dată, deși intervenientul nu figurează în dispozitivul hotărârii finale, necesitatea comunicării ei își are explicația în faptul că numai din acest moment începe să curgă și termenul pentru exercitarea căii de atac împotriva încheierii prin care a fost respinsă ca inadmisibilă cererea de intervenție⁷¹.

Dacă cererea de intervenție a fost încuviințată în principiu, instanța o va comunica părților deja existente (art. 52 alin. 3 C.pr.civ.) În practică, comunicarea cererii de intervenție se realizează anterior încuviințării ei în principiu, pentru că numai în acest mod părțile și-ar putea exprima poziția procesuală asupra acestui incident.

Din momentul admiterii în principiu a intervenției, terțul devine parte în procesul civil⁷², astfel că toate actele de procedură se vor îndeplini și față de intervenient (art. 53 C.pr.civ.).

Intervenția principală se soluționează o dată cu acțiunea principală (art. 55 C.pr.civ.), instanța urmând să pronunțe o singură hotărâre asupra ambelor cereri. Dacă intervenția principală determină întârzierea judecării, instanța poate dispune disjungerea ei de cererea principală (art. 55 C.pr.civ.).

b) Intervenția accesorie

Potrivit art. 49 alin. 3 C.pr.civ. intervenția „este în interesul uneia dintre părți când sprijină numai apărarea acesteia.”

Formularea legiuitorului nu este lipsită de confuzii⁷³. Terțul, chiar în cazul unei intervenții accesorii, valorifică un interes propriu și nu pe acela al celui pentru care intervine. Deosebirea față de intervenția principală se realizează la nivelul dreptului valorificat în cadrul procesului și nu în planul interesului. Astfel, în situația intervenției principale dreptul este al terțului, în timp ce în cazul intervenției accesorii dreptul este al părții pentru care intervine terțul. Interesul aparține însă întotdeauna terțului, fie că este vorba de o intervenția principală, fie că în discuție este o intervenție accesorie.

Intervenția accesorie poate fi formulată în orice fază a procesului civil, chiar și în fața instanței de recurs (art. 51 C.pr.civ.).

Instanța trebuie să se pronunțe asupra încuviințării în principiu a cererii de intervenție accesorie într-o procedură identică cu cea prevăzută în cazul intervenției principale.

Intervenția accesorie se judecă o dată cu cererea principală. Instanța nu are posibilitatea de a dispune disjungerea intervenției accesorii de cererea principală, întrucât această formă de intervenție nu ar putea forma obiectul unei judecări distincte. De altfel, art. 55 C.pr.civ. consacră în mod expres doar posibilitatea disjunerii intervenției principale.

C) Intervenția forțată

Codul de procedură civilă consacră prin art. 57-66 C.pr.civ. trei forme de intervenție forțată în procesul civil:

⁷¹ Idem, p. 179.

⁷² Ibidem.

⁷³ A se vedea V. M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. I, citat supra, p. 325.

- chemarea în judecată a altor persoane (art. 57-59 C.pr.civ.);
- chemarea în garanție (art. 60-63 C.pr.civ.);
- arătarea titularului dreptului (art. 64-66 C.pr.civ.).

a) Chemarea în judecată a altor persoane

Chemarea în judecată a altor persoane este reglementată de art. 57-59 C.pr.civ.

Potrivit art. 57 C.pr.civ.: „Oricare din părți poate să cheme în judecată o altă persoană care ar putea pretinde aceleași drepturi ca și reclamantul.”

O astfel de situație poate fi întâlnită atunci când debitorul unui raport juridic obligațional cu mai mulți creditori este chemat în judecată de către unul dintre ei. Într-o atare ipoteză, el poate să-i cheme în judecată și pe ceilalți creditori pentru a tranșa definitiv raporturile sale cu toți creditorii⁷⁴.

Cererea făcută de pârât se depune o dată cu întâmpinarea. Când întâmpinarea nu este obligatorie, cererea se va depune cel mai târziu la prima zi de înfățișare (art. 57 alin. 2 C.pr.civ.). Cererea făcută de reclamant se depune cel mai târziu până la închiderea dezbaterilor înaintea primei instanțe (art. 57 alin. 3 C.pr.civ.). Nedepunerea în termen a cererii de chemare în judecată a altei persoane conduce la judecarea ei separată de acțiunea principală, cu excepția cazului în care ambele părți consimt asupra judecării împreună a celor două cereri (art. 135 C.pr.civ.).

Cererea va fi motivată și se va comunica atât celui chemat, cât și părții potrivnice. La exemplarul cererii destinat celui chemat se vor alătura copii de pe cererea de chemare în judecată, întâmpinare și de pe înscrisurile de la dosar (art. 57 alin. 4 C.pr.civ.).

Cel chemat în judecată dobândește calitatea de intervenient în interes propriu, iar hotărârea îi va fi opozabilă (art. 58 C.pr.civ.).

Cererea de chemare în judecată a altor persoane se judecă o dată cu cererea principală.

b) Chemarea în garanție

Chemarea în garanție este reglementată de art. 60-63 C.pr.civ.

Potrivit art. 60 C.pr.civ.: „Partea poate să cheme în garanție o altă persoană împotriva căreia ar putea să se îndrepte, în cazul când ar cădea în pretențiuni cu o cerere în garanție sau în despăgubire”.

Este cazul, spre exemplu, al cumpărătorului chemat în judecată de către un terț într-o acțiune în revendicare și care, la rândul lui, îl cheamă în judecată pe vânzător pentru a-l garanta în ipoteza evingerii sale⁷⁵.

Chemarea în garanție trebuie să îndeplinească toate condițiile unei cereri de chemare în judecată întrucât constituie o veritabilă acțiune civilă (art. 61 alin.1 C.pr.civ.).

Cererea de chemare în garanție trebuie depusă de reclamant până la închiderea dezbaterilor înaintea primei instanțe (art. 61 alin. 2 C.pr.civ.) iar de către pârât o dată cu întâmpinarea sau cel mai târziu la prima zi de înfățișare, dacă întâmpinarea nu este obligatorie (art. 61 alin.1 C.pr.civ.). Nedepunerea în termen a cererii de chemare în garanție conduce la judecarea ei separată

⁷⁴ Pentru acest exemplu, dar și pentru altele, a se vedea M. Tăbârcă, *op.cit.*, p. 189-190.

⁷⁵ Pentru acest exemplu, dar și pentru altele, idem, p. 194-195.

de acțiunea principală, cu excepția cazului în care ambele părți consimt asupra judecării împreună a celor două cereri (art. 135 C.pr.civ.).

După depunerea cererii de chemare în garanție, instanța va dispune ca ea să fie comunicată celui chemat în garanție și, dacă întâmpinarea este obligatorie, va fixa termenul în care aceasta urmează să fie depusă de cel chemat în garanție (art. 62 C.pr.civ.).

Cererea de chemare în garanție se soluționează odată cu cererea principală. Când judecarea cererii principale ar fi întârziată prin chemarea în garanție, instanța poate dispune disjungerea ei spre a fi judecată separat (art. 63 C.pr.civ.).

c) Arătarea titularului dreptului

Arătarea titularului dreptului este reglementată de art. 64-66 C.pr.civ.

Potrivit art. 64 C.pr.civ.: „Pârâtul care deține un lucru pentru altul sau care exercită în numele altuia un drept asupra unui lucru va putea arăta pe acela în numele căruia deține lucrul sau exercită dreptul, dacă a fost chemat în judecată de o persoană care pretinde un drept real asupra lucrului.”

Poate apela la instituția analizată, spre exemplu, chiriașul chemat în judecată într-o acțiune reală și care este interesat să-l introducă în cauză pe cel de la care a dobândit bunul, dat fiind că numai acesta are la îndemână instrumentele probatorii necesare pentru a se apăra într-o acțiune reală.

Cererea privind arătarea titularului dreptului se depune odată cu întâmpinarea, iar, dacă aceasta nu este obligatorie, cel mai târziu până la prima zi de înfățișare (art. 65 alin. 1 C.pr.civ.). După primirea cererii, instanța va lua măsuri pentru comunicarea ei terțului arătat ca titular al dreptului. La citație se va alătura și o copie după cererea de chemare în judecată și după înscrisurile de la dosar (art. 65 alin. 2 C.pr.civ.).

Art. 66 C.pr.civ. alin.1 prevede posibilitatea ca pârâtul să fie scos din judecată dacă cel arătat ca titular recunoaște susținerile pârâtului și reclamantul consimte la aceasta. În situația în care cel chemat nu se înfățișează sau tăgăduiește arătările pârâtului se vor aplica dispozițiile art. 58 C.pr.civ, ceea ce înseamnă că terțul dobândește calitatea de intervenient în interes propriu (art. 66 C.pr.civ.).

3.4. Reprezentarea judiciară a părților în procesul civil

Reprezentarea a fost definită ca fiind acea situație în care o persoană, reprezentantul, îndeplinește acte de procedură în numele și în interesul altei persoane, reprezentatul, care are calitatea de parte în procesul civil⁷⁶.

Reprezentarea părților în procesul civil poate fi legală sau convențională.

A) Reprezentarea legală este întâlnită atât în cazul persoanei fizice cât și în privința persoanei juridice.

Persoana fizică este reprezentată legal atunci când este lipsită de capacitate de exercițiu. Reprezentarea ei se realizează de către părinți sau tutore, după caz. Reprezentarea legală a persoanei juridice operează în

---

⁷⁶ G. Boro, *op.cit.*, p. 219.

condițiile art. 35 din Decretul nr. 31/1954. Astfel, potrivit alin. 1 al acestui articol, persoana juridică își exercită drepturile și își îndeplinește obligațiile prin organele sale, iar, în conformitate cu alin. 2, actele juridice făcute de organele sale, în limitele puterilor ce le-au fost conferite, sunt actele persoanei juridice înseși.

Potrivit art. 83 alin. 3 C.pr.civ., dovada calității de reprezentant legal se realizează prin depunerea unei copii legalizate de pe înscrisul doveditor al calității sale.

În final, menționăm că reprezentantul legal poate pune concluzii pe fond în fața instanțelor judecătorești, soluție ce rezultă din conținutul art. 70 C.pr.civ. Precizarea s-a impus, întrucât, de regulă, așa cum se va vedea în continuare, mandatarul neavocat nu poate pune concluzii în instanță decât prin avocat.

B) Reprezentarea convențională prezintă particularități, după cum ea privește o persoană fizică sau o persoană juridică.

a) Reprezentarea convențională a persoanei fizice. Se impune a fi analizată diferit, după cum ea este realizată prin mandatar neavocat sau avocat.

Reprezentarea prin mandatar neavocat

- Împuternicirea trebuie dată numai unei persoane cu capacitate deplină de exercițiu și poate privi dreptul de a formula cererea de chemare în judecată sau de reprezentare în instanță (art. 68 alin. 1 C.pr.civ.). Așa cum s-a spus⁷⁷, nimic nu împiedică mandantul să împuternicească mandatarul atât pentru formularea cererii cât și pentru reprezentare părții în judecată.

Cât privește mandatul de reprezentare în instanță, el este presupus pentru toate actele judecătorești, chiar în absența unei mențiuni în acest sens. El poate să fie restrâns la anumite acte sau pentru o anumită instanță (art. 68 alin. 3 C.pr.civ.). Pentru încheierea actelor juridice de dispoziție (achiesarea, renunțarea și tranzacția) mandatarul are însă nevoie de o împuternicire specială în acest sens (art. 69 alin. 1 C.pr.civ.).

- Dovada calității de reprezentant se face în condițiile art. 83 C.pr.civ., respectiv prin procura în original (care trebuie să îmbrace forma unui înscris sub semnătură legalizată, conform art. 68 alin.1 C.pr.civ.) sau în copie legalizată. Trebuie precizat că, în conformitate cu art. 68 alin. 2 C.pr.civ., dreptul de reprezentare mai poate fi dat și prin declarație verbală, făcută în instanță și trecută în încheierea de ședință.

- Mandatarul neavocat nu poate pune concluzii decât prin avocat, așa cum prevede art. 68 alin. 4 C.pr.civ. În mod constant, doctrina⁷⁸ s-a pronunțat în sensul că textul privește imposibilitatea mandatarului neavocat de a pune concluzii pe fond. Aceasta înseamnă că lui îi este îngăduit să pună concluzii asupra altor incidente ivite pe parcursul judecătorești (excepții, probe). De la regula potrivit căreia mandatarul nu poate pune concluzii pe fond, Codul de procedură civilă cunoaște mai multe excepții: este situația doctorilor sau licențiaților în drept, când ei sunt mandatarii în pricinile soțului sau rudelor până la al patrulea grad inclusiv, care pot pune concluzii în fața oricărei instanțe (art. 68 alin. 5 C.pr.civ.). De asemenea, asistarea de către avocat nu

⁷⁷ A se vedea M. Tăbărcă, *op.cit.*, p. 207.

⁷⁸ A se vedea M. Tăbărcă, *op.cit.*, p. 208.

este cerută la judecătoria când partea este reprezentată prin soț sau rudă până la al patrulea grad inclusiv (art. 68 alin. 6 C.pr.civ.).

- Încetarea mandatului judiciar prezintă anumite particularități față de dreptul comun. Astfel, el nu încetează prin moartea mandantului și nici dacă acesta devine incapabil, ci mandatul subsistă până la retragerea lui de către moștenitori sau de către reprezentantul legal al incapabilului (art. 71 C.pr.civ.). Cât privește renunțarea sau retragerea mandatului, ea nu poate fi opusă celeilalte părți decât de la comunicare, cu excepția situației în care ea a fost formulată în ședință publică în prezența părții (art. 72 alin. 1 C.pr.civ.). În plus, mandatarul care renunță la împuternicire are obligația să încunoaștească atât instanța cât și partea care l-a mandatat cu cel puțin 15 zile înainte de termenul de înfățișare sau de împlinire a termenelor căilor de atac (art. 72 alin. 2 C.pr.civ.).

Reprezentarea prin avocat

Reprezentarea de către avocat se realizează pe baza contractului de asistență juridică încheiat între acesta și parte în coordonatele Legii nr. 51/1995⁷⁹. În temeiul acestui contract este eliberată o procură, semnătura părții fiind certificată potrivit legii avocaților (art. 68 alin. 1 C.pr.civ.).

Limitele mandatului sunt cele care rezultă din conținutul contractului de asistență juridică, însă în absența oricărei precizări, avocatul îndeplinește toate actele de procedură necesare apărării intereselor clientului său⁸⁰.

Precum în situația oricărui mandat, avocatul nu poate săvârși acte de dispoziție juridică în absența unei împuterniciri speciale în acest sens (art. 69 alin. 1 C.pr.civ.).

În schimb, avocatul care a asistat pe o parte la judecarea pricinii, chiar fără mandat, poate face orice acte pentru păstrarea drepturilor supuse unui termen și care s-ar pierde prin neexercitarea lor la timp. El poate să exercite, de asemenea, orice cale de atac împotriva hotărârii date, cu mențiunea că în acest caz, toate actele de procedură se vor îndeplini numai față de partea însăși (art. 69 alin. 2 C.pr.civ.).

În absența unor dispoziții derogatorii, regulile regăsite în art. 71 și 72 C.pr.civ., anterior menționate, cât privește încetarea mandatului judiciar, se aplică și raporturilor juridice dintre avocat și clientul său.

Reprezentarea convențională a persoanei juridice

Persoana juridică poate fi reprezentată convențional numai de către avocat sau consilier juridic⁸¹. Întrucât de problema reprezentării prin avocat ne-am ocupat în cele de mai sus, ea necomportând particularități în situația în care reprezentatul este o persoană juridică, vom insista doar asupra reprezentării prin consilier juridic, a cărei activitate este guvernată de Legea nr. 514/2003⁸².

Sub acest aspect, reținem că dovada calității de reprezentant se face pe baza delegației emise de către conducătorul unității⁸³ reprezentate (în

⁷⁹ Legea nr. 51/1995 a fost publicată în M.Of. nr. 116 din 09.06.1995, cunoscând ulterior modificări succesive.

⁸⁰ A se vedea M. Tăbărcă, **op.cit.**, p. 211.

⁸¹ A se vedea M. Tăbărcă, **op.cit.**, p. 212.

⁸² Legea nr. 514/2003 a fost publicată în M.Of nr. 867 din 05.12.2003, cunoscând ulterior modificări.

⁸³ Art. 19 din Legea nr. 219/2003 se referă *in terminis* la reprezentarea consiliilor comunale și a primăriilor de către consilierii juridici pe baza delegației emise de către primar. În afara altui text de lege, s-a exprimat opinia potrivit căreia art. 19 trebuie interpretat extensiv, în sensul că

cadru al căreia consilierul juridic își desfășoară activitatea în calitate de funcționar public sau angajat, așa cum rezultă din art. 2 și 3 din Legea nr. 514/2003).

Mai aducem în atenție și conținutul art. 68 alin. 4 C.pr.civ., care îndreptățește consilierul juridic să pună concluzii pe fond în reprezentarea persoanei juridice al cărei mandatar este.

Cât privește limitele puterii sale de reprezentare, este de reținut că, și în ceea ce îl privește, săvârșirea de acte procedurale de dispoziție nu ar putea fi realizată decât în temeiul unui mandat expres în acest sens.

C) Sancțiunea lipsei dovezii calității de reprezentant

Dacă reprezentatul nu face dovada calității sale, instanța nu poate lua act de prezența acestuia la ședința de judecată⁸⁴. În aceste condiții, el nu va putea săvârși nici un act de procedură și nici nu va putea lua termenul în cunoștință.

Atunci când reprezentantul însuși a semnat cererea de chemare în judecată și el nu este în măsură să facă dovada calității sale, se va proceda în conformitate cu art. 161 C.pr.civ., adică instanța poate acorda un termen în vederea efectuării unei atari probațiuni, iar, dacă lipsurile nu se împlinesc, cererea va fi anulată.

4. Activitatea greșierului înainte, în timpul și ulterior ședinței de judecată

Considerații preliminare

Rolul greșierului în desfășurarea activității de judecată este semnificativ. Înțelegerea atribuțiilor ce-i revin este de natură să îmbunătățească această activitate și, în același timp, să accentueze responsabilizarea acestuia în aducerea la îndeplinire a sarcinilor ce-i incumbă.

În continuare, vom prezenta în detaliu activitatea greșierului înainte (A), în timpul (B) și după ședința de judecată (C).

A) Activitatea greșierului înaintea ședinței de judecată

În activitatea greșierului ce premerge ședinței de judecată pot fi identificate mai multe momente prezentate în cele ce urmează.

a) Preluarea dosarelor de la arhivă

Greșierul preia dosarele de la arhivă, sub semnătură în registrul de termene, cu cel puțin două zile înaintea ședinței (art. 103 alin.1 din Regulament).

b) Întocmirea și afișarea listei de ședință

La întocmirea listei, fiecare cauză este individualizată: prin numele și prenumele sau denumirea părților, după caz, prin numărul de dosar, prin data înregistrării și prin obiect. În cazul ședințelor de judecată în care sunt repartizate cauze penale și cauze civile, se întocmește o singură listă de ședință, arătându-se distinct cauzele penale și cauzele civile. Pentru tribunale

---

delegația emisă de către conducătorul unității reprezintă actul dovăditor al calității de reprezentant al consilierului juridic (a se vedea M. Tăbărcă, *op.cit.*, p. 213).

⁸⁴ A se vedea M. Tăbărcă, *op.cit.*, p. 215.

și curți de apel se vor arată distinct cauzele aflate în judecată în primă instanță, în apel și în recurs.

La înscrierea pe listă se va da prioritate cauzelor în care sunt arestați și celor cu privire la care legea prevede că judecata se face de urgență, ținându-se seama de orele fixate pentru prezentarea persoanelor chemate în proces (art. 103 alin. 5 din Regulament). În același sens, se pronunță și art. 125 alin. 2 C.pr.civ., potrivit căruia pricinile declarate urgente și cele rămase în divergență se vor judeca înaintea celorlalte, ceea ce înseamnă că aceste cauze trebuie să fie înscrise cu prioritate în cuprinsul listei. În ce privește cererile declarate urgente în materie procesual civilă, dintre acestea pot fi amintite: contestații la executare, cereri de ordonanță președințială, cereri asiguratorii, litigii de muncă și asigurări sociale, cauze de fond funciar etc.

Lista de ședință se întocmește în suficiente exemplare, dintre care unul se predă arhivei, un exemplar se afișează la ușa sălii de dezbateri, două exemplare se pun la dispoziția părților și reprezentanților lor în sală, un exemplar se păstrează de către greșier pentru a se completa în timpul dezbaterilor, iar câte un exemplar se predă președintelui completului de judecată și fiecărui judecător în parte, precum și procurorului, dacă este cazul.

Afișarea listei de ședință trebuie să se realizeze cu o zi înaintea termenului de judecată sau cel mai târziu cu o oră înainte de începerea ședinței la instanțele la care activitatea se desfășoară în 2 - 3 timpi (art. 103 alin. 1 din Regulament).

c) Completarea condicii de ședință

În acest moment prealabil ședinței de judecată, în condică se menționează, în ordinea înscrisă în listă, dosarele din fiecare ședință, separat pe complete. Este de reținut că la judecătoriile cu volum mare de activitate se țin două condici, una pentru cauzele penale și una pentru cauzele civile. La instanțele unde funcționează secții se țin câte o condică pentru fiecare secție; la instanțele unde nu există secții, condicile se țin pe materii. La curțile de apel și tribunale se țin condici separate pentru activitatea de primă instanță, de apel și de recurs. Se vor ține, de asemenea, condici separate pentru ședințele de judecată desfășurate în camera de consiliu (art. 83 alin. 1 pct. 5 din Regulament).

d) Efectuarea de verificări

Potrivit art. 103 alin. 1 din Regulament, greșierul verifică dacă au sosit la instanță și s-au atașat la dosare dovezile de înmânare ori de comunicare a citațiilor și a celorlalte acte de procedură, precum și relațiile și actele solicitate de președinte sau de instanța de judecată. De asemenea, greșierul de ședință verifică legalitatea îndeplinirii procedurilor de citare sau de comunicare atașate la dosar și informează președintele completului de judecată despre deficiențele constatate.

e) Predarea dosarelor completului de judecată

Înainte de predarea dosarelor completului de judecată se va verifica dacă filele sunt cusute și numerotate (art. 102 alin. 2 din Regulament).

B) Activitatea greșierului în timpul ședinței de judecată

Activitatea greșierului în timpul ședinței de judecată se impune a fi analizată după cum ea se desfășoară înainte de intrarea completului de judecată (a) și, respectiv, după intrarea acestuia (b).

a) Înainte de intrarea completului de judecată

Grefierul va fi prezent în sala de judecată cu jumătate de oră înainte de începerea ședinței, pentru a pune dosarele la dispoziția părților, reprezentanților lor sau procurorului, spre consultare (art. 104 alin. 1, coroborat cu art. 104 alin. 2 din Regulament). Deși textul nu prevede în mod expres, remiterea dosarelor spre consultare părților se face numai după o verificare prealabilă a identității solicitantului. De asemenea, numărul de dosare predate spre consultare trebuie să permită grefierului posibilitatea de a le supraveghea.

Totodată, grefierul se îngrijește de atașarea la dosare a ultimelor acte de procedură sau a corespondenței sosite la registratură (art. 104 alin. 1 din Regulament).

Grefierul de ședință verifică și buna funcționare a instalațiilor de sonorizare pentru apelul persoanelor chemate în fața instanței de judecată (art. 104 alin. 3 din Regulament).

Tot grefierul este cel care anunță publicului din sală intrarea judecătorilor (art. 104 alin. 4 din Regulament).

b) După intrarea completului de judecată

Este de evidențiat că după începerea ședinței de judecată, procurorul, părțile, reprezentanții sau avocații acestora pot studia dosarele numai cu încuviințarea președintelui de complet, după o prealabilă verificare a identității și calității (art. 104 alin. 2 din Regulament).

În timpul ședinței de judecată grefierului îi revin mai multe atribuții prezentate în continuare.

Participarea la realizarea poliției ședinței de judecată

Asigurarea poliției ședinței cade în sarcina președintelui de complet, așa cum prevede art. 121 și urm. C.pr.civ. Cu toate acestea, în exercitarea unora din aceste atribuții, participarea grefierului poate fi deosebit de utilă. Spre exemplu, grefierul observă că o persoană poartă asupra sa o armă sau că în sală se găsesc minori și aduce la cunoștința președintelui aceste împrejurări pentru a lua măsuri în vederea îndepărtării lor din sală.

Strigarea cauzei și apelul părților

Strigarea cauzei se realizează prin identificarea poziției ei din lista de ședință și a numărului de dosar, în timp ce apelul implică identificarea tuturor participanților prin nume și prenume sau denumire, dacă este cazul, atunci când una dintre părți este o persoană juridică. Dacă partea este reprezentată, apelul vizează și persoana reprezentantului legal sau convențional.

Strigarea cauzei se realizează în ordinea listei. De la această regulă există câteva excepții.

Cauzele care se amână fără discuții vor putea fi strigate la începutul ședinței, în ordinea listei, dacă toate părțile legal citate sunt prezente și cer amânarea sau în cauză s-a solicitat judecata în lipsă (art. 104 alin. 11 din Regulament).

Părțile pot cere schimbarea rândului, dacă împricinații având pricini fixate înaintea lor nu se împotrivesc (art. 125 C.pr.civ.).

La cererea părților, instanța va putea lăsa cauza la urmă, fixând o anumită oră, când dosarul va fi strigat din nou (art. 104 alin. 12 din Regulament).

De asemenea, pentru motive temeinice, președintele completului poate dispune luarea cauzelor într-o altă ordine decât cea înscrisă pe lista de ședință (art. 104 alin. 13 teza finală din Regulament).

În cazul în care nici una dintre părți nu se prezintă la strigarea cauzei, dosarul va fi lăsat la sfârșitul ședinței când, după o nouă strigare, în ordinea listei, se va proceda conform dispozițiilor procedurale (art. 104 alin. 13 teza inițială din Regulament).

Referatul cauzei

Așa cum rezultă din conținutul art. 104 alin. 10 din Regulament, după strigarea cauzei și apelul părților, grefierul de ședință face oral referatul cauzei care constă în: prezentarea pe scurt obiectul pricinii și stadiul în care se află judecata acesteia; comunicarea modului în care s-a îndeplinit procedura de citare a persoanelor chemate la proces și dacă s-au realizat celelalte măsuri dispuse de instanță la termenele anterioare.

Consemnările în caietul de note

Potrivit art. 104 alin. 15 din Regulament, în cursul ședinței de judecată grefierul va consemna în caietul de note: numărul dosarului, poziția acestuia pe lista de ședință, susținerile orale din timpul ședinței, depunerile de cereri și acte, măsurile dispuse de instanță, precum și toate celelalte aspecte din desfășurarea procesului.

La sfârșitul ședinței, notele vor fi vizate de președintele completului de judecată, care, în prealabil, va verifica conținutul acestora și va urmări atașarea listei de ședință la caietul de note (art. 104 alin. 16 din Regulament).

Caietul de note va fi numerotat și sigilat; acesta se va depune la arhiva instanței, unde se va păstra timp de 3 ani, socotiți de la data ultimelor note (art. 104 alin. 17 din Regulament).

Este de menționat că în cazul în care desfășurarea ședinței de judecată se înregistrează cu mijloace tehnice, suportul înregistrării se va păstra în arhiva instanței timp de 3 ani, socotiți de la data efectuării ultimelor înregistrări (art. 104 alin. 18 din Regulament).

C) Activitatea grefierului după ședința de judecată

Atribuțiile grefierului după ședința de judecată urmează a fi prezentate după cum este vorba de dosare amânate (a) sau soluționate (b).

a) Atribuțiile grefierului după ședința de judecată în cazul dosarelor amânate

Completarea condicii de ședință. După terminarea ședinței grefierul va completa condica de ședință prin indicarea termenului acordat și a motivului de amânare (art. 54 alin. 1 lit. e din Regulament).

Completarea registrului de termene al arhivei. După terminarea ședinței de judecată grefierul trebuie să completeze registrul de termene al arhivei prin trecerea dosarului și a datei înregistrării lui la termenul acordat de către instanță (art. 83 alin. 1 pct. 4 din Regulament).

Întocmirea în termen de două zile lucrătoare de la terminarea ședinței a încheierilor de amânare a judecării cauzelor, a conceptele de citare pentru termenul următor, a adreselor și a celorlalte lucrări dispuse de instanță (art. 107 alin. 1 din Regulament). Citațiile și mandatele de aducere se întocmesc în ordinea urgenței, cel mai târziu a doua zi după întocmirea conceptelor de citare. Notele telefonice sau telegrafice de citare se transmit de îndată, în primul caz făcându-se mențiunea datei, orei și persoanei care le-a primit, după care se depun la dosarul cauzei (art. 108 alin.

3 din Regulament). Este de menționat că judecătorii sunt obligați să verifice efectuarea în termen a încheierilor și a celorlalte lucrări întocmite de grefierul de ședință, restituindu-le pe cele necorespunzătoare și dând îndrumările necesare pentru refacerea lor (art. 108 alin. 1 din Regulament).

Predarea dosarelor la arhivă După redactarea și semnarea încheierilor, grefierii de ședință predau dosarele amânate grefierului arhivar șef, care semnează de primirea lor pe listele de ședință (art. 108 alin. 2 din Regulament).

b) Atribuțiile grefierului după ședința de judecată în cazul dosarelor soluționate

Participă împreună cu președintele completului la pronunțarea soluției în ședință publică. Apelurile și recursurile declarate oral în ședința în care s-a pronunțat hotărârea vor fi consemnate într-un proces-verbal semnat de președintele completului și de grefierul de ședință (art. 258 alin. 2 C.pr.civ.; art. 105 alin. 3 din Regulament).

Completează condica de ședință în ipoteza în care s-a dispus amânarea pronunțării și va menționa data acesteia (art. 54 alin. 1 lit. e din Regulament). Totodată, va da numere de hotărâre dosarelor soluționate în ordinea înscrierii lor în condica de ședință, separat pe materii (art. 105 alin. 4 din Regulament).

Prezentarea dosarelor grefierului-șef și persoanei cu atribuții pe linie de statistică. A doua zi după pronunțarea hotărârilor, grefierii sunt obligați să prezinte dosarele soluționate și cele în care judecata a fost suspendată grefierului-șef, iar la curțile de apel, tribunale și tribunalele specializate, și persoanei cu atribuții pe linie de statistică, spre a fi înregistrate în registrul de evidență a redactării hotărârilor, în situațiile statistice, precum și în celelalte evidențe (art. 109 alin. 1 din Regulament).

Ulterior, dosarele soluționate vor fi predate grefierului delegat cu întocmirea lucrărilor de executare, care va înscrie hotărârile pronunțate în registrul de executări civile (art. 109 alin. 2 din Regulament).

Întocmirea practicei și predarea dosarelor soluționate judecătorilor. În termen de 3 zile lucrătoare de la terminarea ședinței, grefierul va trebui să redacteze partea introductivă a hotărârilor cu excepția situațiilor în care legea prevede termene mai scurte (art. 107 alin. 1 din Regulament). În același sens, art. 110 din Regulament prevede că: "Cel mai târziu a patra zi după pronunțare sau după înregistrarea căii de atac, grefierul de ședință va preda dosarele judecătorilor, în vederea motivării hotărârilor, după ce, în prealabil, a întocmit partea introductivă a acestora."

Tehnoredactarea hotărârii. Redactarea hotărârii se realizează de către președintele completului sau de către unul din judecătorii din complet desemnați de acesta (art. 264 alin. 1 C.pr.civ.).

Tehnoredactarea revine în atribuția grefierului. Este de reținut că hotărârile tehnoredactate vor purta, pe ultima pagină, următoarele mențiuni: data tehnoredactării, inițialele redactorului și ale tehnoredactorului și numărul exemplarelor, iar la instanțele de control judiciar se va trece numele judecătorilor care au pronunțat hotărârile supuse controlului. Hotărârile se vor redacta în numărul de exemplare necesar, spre a se asigura comunicarea acestora tuturor persoanelor pentru care legea prevede că hotărârea se comunică integral (art. 110 alin. 3 din Regulament).

Semnarea hotărârilor. După tehnoredactare, două exemplare de pe fiecare hotărâre vor fi semnate de membrii completului de judecată și de greșierul de ședință (art. 110 alin. 3 din Regulament, art. 261 alin. 1 pct. 8 C.pr.civ.). În cazul în care, după redactarea hotărârilor, greșierul de ședință este în imposibilitate să semneze hotărârea, aceasta va fi semnată de primul greșier sau greșierul-șef, după caz, făcându-se mențiune despre cauza care l-a împiedicat să semneze. În lipsa primului-greșier sau greșierului-șef, hotărârea va fi semnată de un alt greșier desemnat de președinte (art. 109 alin. 6 din Regulament).

Predarea celui de-al doilea exemplar al hotărârii greșierului-șef sau greșierului-șef de secție. După verificarea și semnarea hotărârii, greșierul de ședință va preda în aceeași zi al doilea exemplar de pe hotărâre greșierului-șef, respectiv greșierului șef de secție, în vederea depunerii la mapă (art. 110 alin. 4 din Regulament).

Întocmirea procedurilor de comunicare și comunicarea hotărârilor judecătorești. Această atribuție revine greșierului în conformitate cu art. 54 alin. 1 lit. f și art. 110 alin. 5 din Regulament. Este de subliniat că în conformitate cu art. 266 alin. 3 C.pr.civ. hotărârea se va comunica părților, în copie, în cazul când aceasta este necesară pentru curgerea termenului de exercitare a apelului sau recursului. Această dispoziție trebuie însă interpretată în corelație cu art. 287 alin. 4 C.pr.civ., conform căruia termenul pentru depunerea motivelor de apel se socotește de la comunicarea hotărârii, chiar dacă apelul s-a făcut mai înainte de comunicare, precum și art. 303 alin. 2 C.pr.civ., potrivit căruia termenul pentru depunerea motivelor de recurs se socotește de la comunicarea hotărârii, chiar dacă recursul s-a făcut mai înainte.

Predarea dosarelor la arhivă. După întocmirea procedurilor de comunicare, greșierul de ședință va preda dosarele greșierului arhivar șef, sub semnătură pe lista de ședință. Listele purtând semnătura de predare-primire vor fi îndosariate și păstrate pentru evidență (art. 110 alin. 5 din Regulament).

Stelian Ioan Vidu
Judecător detașat S.N.G.